

Šumarski list.

Organ

hrv. slav. šumarskoga družtva

Uredjuje

Mijo Urbanic,

kr. vladni šumarski nadzornik,
i. podpredsjednik hrv.-slav. šu-
marskog družtva, utemeljiteljni
i pravi član više družtva i t. d.

Izlazi svaki mjesec.

ZAGREB 1889.

Naklada hrv.-slav. šumarskoga družtva.

SADRŽAJ.

	Strana
<i>O prepariranju i izpunjavanju pticâ. (Svršetak.) Piše Josip Sabljak.</i>	477
<i>Senjsko-bihaćka željezница</i>	484
<i>Osnova štatuta o uređenju službe občinsko-kotarskih šumara u županiji varaždinskoj. Sastavio kr. žup. nadšumar Josip Malnar</i>	497
<i>Pojam trajnog uživanja kod šumskog gospodarstva. Po njemačkom od prof. Weise-a; preveo P. B.</i>	503
<i>Listak. Zakoni i normativne naredbe: Načelno pitanje u predmetu ovlaštenja u urb. občinskih šumah. — Lugarski državni izpit mogu se iznimno i izvan sjedišta nadležne županijske oblasti obdržavati.</i>	509
<i>Sa drvarskog tržišta: Uspjeh dražbene prodaje drva u šumah investicionale zaklade. — Prodaja drva.</i>	510
<i>Lovstvo: Množina potrovane zvjeradi god. 1889.</i>	511
<i>Osobne viesti: Imenovanje</i>	512
<i>Sitnice: Tamanenje puha i uporaba pufovoga krvna. — Ovogodišnji državni izpit. — Uporaba guljenja hrastovih šuma, treslovina i šumski nuzgredni užitci. — Prinos k tumačenju § 9. do uključivo § 11. odnosno § 13. šum. zakona. — Divlje svinje. — Što razumjevamo pod drvnom reservom? — Postupak kod vinkulacije i devinkulacije vrednostih papira te realizovanje izzričebnih zadužnica</i>	512
<i>Potvrda. — Ponuda. — Oglas. — Dopisnica uredništva.</i>	523

P. n. gg članovi šumarskoga društva, koji svojoj dužnosti, glede uplate ovogodišnje članarine, još sveudilj udovoljili nisu, pozivaju se ovime i opet, da toj svojoj dužnosti čas prije zadovolje, jer će se odnosna dugovina morat inače sudbeno utjerati.

Predsjedništvo.

Šumarski list.

Br. 11. U ZAGREBU, 1. studenoga 1889. God. XIII.

O prepariranju i izpunjavanju pticâ.

(Svršetak.)

Izpunjavanje. Prije nego predjem na samo izpunjavanje, moram unapred još nješto iztaći. Razne su svrhe, kao što su i razne čovječje želje, što ih mislimo postići s izpunjenom pticom, te ćemo ju prema ovom i razno predstaviti. Njetko ljubi efekt divljih životinjskih strasti: pakost, umorstvo, grabež, drugi opet mirni obiteljski život, treći vječnu tišinu i mir i t. d.

Prema svem ovom stvorila se dva ekstrema, po kojima se ptice predstavljaju. Za znanost je dosta, da npozna vanjski oblik te po njem stvori „sistem“ i to je prvi način. Drugi način proizlazi iz same potrebe za biologiom ptica t. j. predstaviti koji god moment u ptičjem životu.

Koji od ova dva načina, da se odabere, zavisi od više okolnosti.

Tko odabere prvi način bit će mu dovoljno sakupljanje koža, jer može njima svrhu postići, tko opet drugi način, taj postizava i jedno i drugo.

Kako se kože čine i privremeno izpunjavaju, to sam u prošlom broju razložio te sad prelazim na:

Izpunjavanje svježih ptica. Uzmimo svježu kožu, koja je posve dobro otrovana, to je prvi posao, da se iznutra pospe svuda sitnom pilotinom. Na ovaj način prieći se doticaj prstiju s arsenikom, lakše se uturi umjetni vrat i t. d.

Sad se izabere žica za noge i to takova, koja može pticu dobro držati, a ne smije da bude opet tako debela, da se koža na njozi ostrag podere. Žica proturi se kroz noge tako, da iznad stopala viri još nekoliko centimetara, a na drugoj strani da dopire do pleća.

Žicu za vrat treba uzeti tanju i pruživu, da se uzmogne po volji savijati. Duga neka bude, kao što je cielo tielo. Ona se oliči voskom, a vosak se još omaže arabskom gumom, da se mogu uzdržati na žici kućine, što se na nju omataju.

Tielo za izpunjavanje ili se izreže iz treseta, pluta ili se načini iz kućina. Iz treseta ili pluta reže se telo samo za posve male ptice, dok se za veće mota iz kućina ili vate. Pri prvom načinu izreže se telo onako po prilici, kao

što dotično pravo tielo izgleda a na drugi način postupa se ovako: načini se jezgra tiela i to od siena za manje ili od slame za veće ptice, te se čvrst uveže. Jezgra se udesi prema duljini pravoga tiela a nješto je tanja. Na nj postavljaju se na mjesto mišica omoti od finoga sieni ili kućina te se dobro njezgru pričvrste. Na ovo postave se ledja, pri čem treba znati, da su ista nživoj ptici krvlja nego na mrtvoj, s toga ih treba krvljimi načiniti. Dozvoljen je uzeti tielo nješto punije u objamu, samo ne u duljini.

Njekoje ptice a osobito čaplje imadu na prsiju izpupčeno tielo a sa stran opet odviše splošteno tako, da se ovakav oblik ne da postići motanjem. U ovom slučaju treba ovakovo sploštiti s čekićem te prošiti, da stisnuto ostane.

Ako je ptica mjerena, postavi se koža, kako treba za mjerjenje dužine na nju se postavi tielo, te se odmah vidi dužina vrata. Vrat se načini tako da se namota kućina na opredieljenu žicu, i to svuda jednako. Ovu žicu dobro je još prije spojiti s tielom t. j. dok se ovo namotava, jer nije praktično, kako njekoji preparatori čine, da prije namotaju vrat pa kasnije turaju žicu u tielo što više puta ne podje za rukom ili barem težko ide. Njekoji uzimaju vrat nješto kraći, no najbolje je uzeti ga onolikoga, koliki u istinu jest, ali za to treba uzeti vazda tanju i dobro pruživu žicu; osim toga treba vrat nješto deblji načiniti. Guša i dušnik načine se kasnije.

Vratovi niesu kod svih ptica okrugli, s toga treba iste nješto stući kod onih vrsti, gdje se to znatno opaža. Ovo se vidi osobito kod čapalja, a osim toga savija im se vrat kod stanovitih vratnih kralježa, na što treba pri na-mještanju ptice osobito paziti.

Želimo li započeti samo izpunjavanje, to se uvuku ponajprije žice u noge. Razrezavši kožu na sred stopala, povlači se žica izmedju kosti cievanice i kože stražnjom stranom kroz cievanični gležanj i povuče se do nješto preko koljena. Više puta uvlači se žica težko kroz noge, osobito kod ptica dugih nogu, s toga treba ovakovu učvrstiti u željezni prociepnjak (Schraubenkloben).

Često se pri cievaničnom članku koža prodere sa žicom, tad se žica nješto natrag povuče, malo se vrh izkrivi i dalje kuša progurati.

Ako bi provlačenje žice na ovaj način teže išlo, kao što se to obično događa pri izpunjavanju žuna i dr., tad se tura žica odozgor dolje.

Pticama, što ih predstavljamo, kako stoje na jednoj nozi, povuče se još jedna tanja žica kroz kosti.

Pošto je žica uvučena, omotaju se batakovi, i to kod većih ptica kućinama a kod manjih vatom s dolje strane prema gornjoj. Iz početka treba čvrsto namotavati a kasnije popuštati, pa kad je dosta namotano, uvuku se noge natrag. Pri uvlačenju treba paziti, da se koža ne uvije, jer se tim kvari perje. Dogodi li se to, tad se noge izvuku, odvije se koža i uvuče opet natrag.

Ptice grabilice nemaju posve okrugle noge, s toga se treba obazreti na oblik. Ako su oderane noge do peta, tad treba dotle i izpuniti, što može biti samo kod velikih ptica.

Kod ptica grabilica, žuna i dr., treba osobito paziti na gaće, jer su iste karakteristične za dotične vrsti. Poslije nogu dolaze krila. Na nadramnicu namota se toliko kućina ili vate, koliko je bilo mesa a za tim se uvuku.

Želimo li predstaviti pticu s razširenim krilima, tada se uzmu dvie žice, jedna tanja i duža a druga deblja i kraća.

Deblja se žica provuče u šupljinu kosti lakatnice, te se tu učvrsti, dok se tanja uturi kod najsprajnjeg krilnog perja izmedju perušaka i kože t. j. na dolnjoj strani krila uz držke perušaka kroz gležnje šake i dalje duž krilnih kosti izvuče se van toliko, da iza nadramnice ima još duljinu celog tiela.

Želimo li izpuniti pticu s poluotvorenim krilima, tada je dosta, da se uvuče jedna žica, i to iz tiela van do skrajnih krilnih pera, krila se svinu a oko nadramnice se ista žica skupa s kućinama omota.

Jesu li krila bila razrezana, sada se sašiju.

Iza toga uvuče se vrat i to tako, da žica prodje kroz sredinu lubanje i proviri iz glave. Pticom gole glave provuče se žica kroz kljun. Omotani vrat dolazi tik do lubanje. Ovim se zatiljak ne izpuni posvema; s toga ga treba, osobito kod ptica, gdje se dobro vidi, ponješto, izpuniti.

Dušnik se načini malim pticama iz opredene vate ili kućina te se uvuče u vrat s dugom pincetom.

Velikim pticam mora se ovaj uvojak za dušnik nješto solidnije načiniti, te se pomoću žice uvuče u vrat. Pticama tankoga i dugoga vrata pričvrsti se mjesto ovoga na vrat debela vrpca. Guša se najbolja načini s vatom.

Sad se umeće tielo. Žica od vrata proturi se kroz tielo — ako to nije prije učinjeno — isto tako i žice s krila, ako ih ima. Sve ove žice dobro se pritegnu a za tim zakvače. Poslije toga metne se tielo posve u kožu, na što se žice nogu u polovici visine izmedju koljena i bokova ture u tielo i izvuku izpod krila, a za tim se učvrste (zakvače). Noge se sada povuku uz žicu natrag, koliko se može. Žica se kod koljena nješto savije, da koljeno zauzme svoj približno prirodni položaj. Ovu žicu ne valja onako savinuti, kako sibilja noga stoji, jer ne bi ptica mogla čvrsto stajati.

Mora se dobro pamtitи, da je postavljanje nogu u tielo glavna zadaća pri izpunjavanju, za to se mora osobito paziti na zavoj žice kod koljena, jer se najviše pogrješaka ovdje sbude. Bedro (Oberschenkel) se načini od kućina i na svoje mjesto metne. Jesu li obje noge gotove, treba još da se uvuče žica kroz rep i to izmedju repnog perja i da se žica učvrsti u tielu.

Manjim pticam dosta je, ako se uvuče samo jedna žica u rep a provuče se do sredine tiela, dok se većim pticam mora uvući dvie a i tri žice te ih u tielu dobro učvrstiti tako, da može rep na njima i razširen stajati.

Sad bi bilo sve gotovo, nu ipak prije nego počnemo zašivati, treba uglasta mesta na tielu zaokružiti i dotjerati i izpuniti ona mesta, gdje bi još bilo prostora izmedju tiela i kože. Poslije ovoga sašije se koža i to obično ozdol gore.

Postavljanje ptica. Ptica se mora postaviti onako, kao što se u naravi drži. Tako isto treba, da se izabere i postament, koji odgovara prirodi

i dotičnoj vrsti. Za to treba, da se uzmu grančice, komadi treseta ili same dašćice, koje se prema potrebi obojadiš.

Uzmimo najprvo pticu sa složenim krilima, to moramo na izabranoj grančici provrtati rupe onako, kako to zahtjeva debljina žice i razmak nogu. Noge se proture i postave, kako treba. Vrat se ukrivi obično u obliku slova S, a i telo se namjesti prema naravnom položaju.

Krila, što još vise, treba takodjer da se namjeste, te s gumbašnicom ili žicom na telo pričvrste, pri čem valja osobito paziti, da budu oba krila u istoj visini. Ako smo mjerili razliku izmedju duljine repa i krila, to se ovdje moramo po tom ravnati. Pri slaganju krila treba osobito paziti, da se dobro slože peruške i perje na ramenu.

Ptice, što samo po zemlji hodaju ili u vodi žive, postave se na izabrano stajalo. Plivaće opne, koje se prije otruju, razšire se i učvrste na trouglasti kruti papir s gumbašnicama ili tankim čavlima; samo ne valja bosti kroz opne nego pokraj njih.

Položaj nogu opaža se na živoj ptici na prvi pogled; tako na pr. ptice, koje na grani stoje, drže noge tako, da se goljenice prema gore sbljužuju, te su kod goljeničnog sgloba najbliže, a odavle se opet razilaze, što zahtjeva samo držanje na grani, jer se ljulja. Mnogi preparatori ovo predvide, te postavljaju noge obično pararelno, što pravomu motriociu izgleda nenanaravno.

Ptice dugih nogu postavljaju pri stupanju obadvije noge jednu za drugom skoro u jednoj liniji ili ih dapače križaju. Plivačice ne postizavaju posvema ovaj položaj sbog toga, što su im noge kratke i telo široko, ali oni mu se približuju, za što i drže noge koso unutra, pak se s toga pri hodanju i nišu (gegaju). Preparatori obično i ovo predvide te čine upravo protivno.

Jesmo li položaj po želji postigli dolazi na red uredjivanje perja s pincetom. Ovo je težak i ozbiljan posao pa s toga molim znatiželjnog čitatelja, neka mi ne zamjeri, ako ovo malo obširnije opišem. Motrimo li točnije kožu ptice to ćemo odmah opaziti, da imade na njoj mjesta, gdje nema perja i opet mjesta, gdje su pera izrasla pa ipak ovo pokriva matematičnom točnosti svako mjesto na telu ptice, onako upravo, kako ljuške pokrivaju telo ribe ili zmije. Ova obstoјnost otežčava vrlo slaganje perja, pa s toga se na nju mora i osobito paziti.

Pri svježe izpunjenoj ptici slažu se obično partije perja tako, da se prazna mjesta vide, nu ako je telo dobro načinjeno, tad se s malo truda pokrivajuće perje (Deckfedern) složi tako, da se prazna mjesta posve pokrivaju.

Nije li pak telo dobro načinjeno to ćemo vidjeti osobito na ledjima i odavle prema vratu, da je koža ili sgužvana ili odviše raztegnuta. U prvom slučaju pokrivaju se partije perja netočno jedna preko druge, te nam predstavljaju nenanaravnu i neliepu sliku boja na dotičnoj vrsti ptice, a u drugom slučaju opet ne može se perje uslijed prenapetosti kože pokriti, te se prazna mjesta vide. Sada istom uvidja preparator, koliko je važno, da se telo točno namota.

Imademo li pred sobom pticu dugoga perja, vidimo na prsima pravilno tekuće crte. Osobito je to kod mlađih kobaca, sokola, sova ušara i mnogih drugih tako, da na živoj ptici opažamo na prsima pravilno poredane duge pruge. Kod drugih opet ptica, kao što su žutke, šljuke i u obče ptice pjevačice opaža se ovaj naravni red perja po ledjima. Želimo li dakle postići prirodnu ljepotu, ne preostaje nam ništa drugo nego položaj pera proučavati, jer samo tad bit će posao umjetnički.

Dolazimo sada na drugu modifikaciju perja, a ta je: položaj istoga naprema tielu. Kod nijedne životinje ne opaža se nutarnji osjećaj na vanjštini kao na ptici. Nema časa kada ne bi vidili na njoj drugi položaj perja. Sada vidimo uzdignuto perje na glavi, sad na trbuhu, a za tim na cielom tielu, dok se opet ne priljubi uz tielo. Rep je uzdignut pa se opet spusti ili stoji koso postrance i tako se sve perje vidja u stotinu i stotinu položaja prema tielu, a mi kao preparatori nastojimo ma koji od ovih momenata predstaviti.

Hoćemo li dakle, više karakterističnih položaja predočiti u našoj sbirci, to ne smijemo svakoj prljubiti perje uz tielo t. j. predstaviti ih, kao da su u vječitom strahu, nego ga mjestimice, gdje to prirodi odgovara, uzdignuti, te tako predočiti razne momente.

Želimo li perje nakostriešiti to se dotične partije uzdižu natrag, pa ako ne bi ostale uzdignute, to se umetne medju perje razčešljana vata, koja ga drži nakostrušena. Poslije, kad se koža osuši, može se vata izvaditi.

Perje na glavi futača (upupa epops) ili krunatog goluba uzdiže se pravilno, te papirom s obje strane obuhvaća a hartija se prikapča s gumbačicama, da tako perje ostane u željenom položaju.

Je li kljun svezan ili sklopjen s iglama, tada se još redi repno perje; na dolnju i gornju stranu postavlja se debela hartija, koja se s gumbašnicama ili žicom pričvršćuje, da perje ostane u položaju, koji želimo i da bude uredjeno.

Na mjestih, gdje ne bi htjelo perje po želji stajati, treba na isto položiti odrezke bugaćice namočene u vodu.

Sjajno perje ne smije se pokvasiti, nego se mora pritisnuti hartijom, koja se nabode na gumbašnicu i u kožu ubode, tako, da dotično perje pritisne.

Stari preparatori uvezuju još i danas izpunjenu pticu s koncem izvučenim iz opletene čarape, zašto i vidjamo u sbirkama ptice s priljubljenim perjem uz tielo, što se ne može nikako preporučiti.

Oči se obično najposlijе umeću, s toga treba paziti, da se trepavice prilično okrugle uzdrže. Ako je moguće, dobro je odmah oko umetnuti, jer su vedje još vlažne, te se dadu najbolje namjestiti. Kako se oči umeću, reći će kasnije.

Kad se predstavljaju ptice s razširenim krilima, tad se uzme u pomoć još jedna dosta jaka žica. Ova se negdje na stalku učvrsti te pruži pored krila, a na nju se peruške pričvrste s hartijom i gumbačicama ili sa žicom. Kad se koža osuši, da može perje stajati bez pomagala, tad se pomagala skinu. Još je

dobro u ovom slučaju one kućine, što se obaviju na krilne kosti omazati arabskom gumom ili kleisterom, jer kad se ovo osuši, bolje drži.

Pticam letećega položaja provuče se žica kroz ledja u telo, te se na prsima zakvači. Na ovoj žici visi ptica u letećem položaju.

Kao što sam rekao oči treba da se umetnu što prije, dok su vedje još svježe, jer samo tad stoe liepo i naravno medju vedjami. Za učvršćenje očiju postavlja se u iste sitno izsječena vata pomješana s kakovim ljepivom; na ovu se metne oko, te se pogled prema potrebi regulira.

Umetnuti oči posve naravno nije laka stvar. Njekoji umeću preduboko, drugi opet izpupče ih odviše, tako, da nemaju ni malo naravna izgleda. Ako smo dobro zapamtili ili zabilježili boju oka, tad treba da ovakovu i sad izaberemo. U mnogim sbirkama vidjet ćemo, da se na ovo vrlo malo pazi, s toga i ne možemo reći, da su ovakove sbirke dobre. Ta one se i čine radi poduke a kad tamo pružaju pogrješnu nauku. Kad se već oči umeću, za što se ne bi na pravu boju pazilo? Ne valja za to uzeti gotove emailirane (bojadisane) oči, nego jednostavne — ne bojadisane, te ih prema potrebi obojadisati.

Da se pak boja ne izbriše ili s oka ne oljušti, omaže se isto prije na nutarnjoj ravnoj strani kakovim ljepivom.

Je li ptica njeko vrieme postajala i koža se osušila, te perje ne može više svoga položaja da mjenja, tad se skinu sva pomagala, što smo ih za pticu trebali kao što su papiri s repa, krila ili glave. Prah, što se na perje nahvatao, izduva se i sve prljavo očisti.

Gola mjesta, kao kljun ili kresta pjetla, goli vrat lješinara, noge i dr., mažu se kleisterom, pa kad se ovaj osuši, bojadišu se prirodno.

Umetati perje bit će riedko potrebno kod friško izpunjenih ptica.

Ovim bi dovršio izpunjavanje svježih ptica te ču još koju reći o izpunjavanju suhih koža, koje su za izpunjavanje prirodjene, kako sam u prošlom broju opisao.

Izpunjavanje suhih koža. Kože većih ptica postave se skupa s njihovom sadržinom u oprani i navlaženi pjesak. Pošto se ista poslije stanovitoga vremena ovlažila, izvadi se iz nje sva sadržina, kojom je napunjena, očisti se iznutra sva mast i pokupi s pilotinom, ako je još ima, na što se još otruje, te dotle ostavlja u pjesku, dok ne postane mekana. Samo pri tom ne valja kljun pjeskom zatrpati, jer sve rožnate tvari, kad se osušene pokvase postanu krvne i lomive.

Osobito su osjetljivi nokti ptica grabilica, te je riedak slučaj kad pri ovom poslu ne bi skoro svi odpali. Donekle se može ovomu doskočiti tim, da se dotični nokti prevuku s voskom, te se tako ne pokvase. Ali ovo ne možemo upotrebiti onda, ako su nokti bili skučeni, jer ih ne možemo drugačije izpraviti nego, da ih ovlažimo a tad obično odpadnu. Za to treba, da na ovu okolnost unapred mislimo; ovoj nepogodnosti možemo da doskočimo, ako se nokti ne svinu, dok je još ptica frižka. Noge se lako ovlaže, ako se cievance od strane stopala provrtaju i unutra uštrca otrova. Ovakvo se umekšaju i krila osobito

od većih ptica. Poslije ovoga stavlja se još koža u pjesak. U obće mora se oža polahko ovlažavati, jer pri brzom ovlaženju ostane uviek koža mjestimice vrda, te se ne može valjano izpuniti.

Kože, kojima su počeli njekoji dielovi pljesniviti, na pr. noge, krila i glava raju se i suše poslije ovlaženja.

Kože malih ptica sa sjajnim i živim perjem, ne valja stavlјati u vlažan pjesak, jer tada izgube svjetlu i sjajnu boju, nego s ovakovima treba postupati na sliedeći način: Noge se omotaju s vlažnim kučinama, te obično za njekoliko sati ili najviše preko noći već omekšaju. Za tim se koža iznutra ovlaži s natronovim otrovom, pa je obično poslije toga sposobna za izpunjavanje.

Pri ovakovom ovlaženju treba paziti, da li nema koža gdje kakovu luknjicu, jer ako ima, mogao bi otrov cielu kožu pokvariti.

Umekšana koža mora biti skoro onako mekana kao i svježa, jer samo tad ćemo postići valjan rezultat. Treba ju s toga dobro trljati, da se posve umekša, a osobito vrat. Ovaj postupak upotrebljuje se najviše za velike ptice, dok za male ne, jer su njihove kože i onako tanke te lako samim ovlaženjem umekšaju.

Kad je koža posve mekana, prelazi se na samo izpunjavanje. Ovo se razlikuje u toliko od izpunjivanja svježih koža, što ovdje nema tiela nego se umjetno tielo mora istom tražiti, a ovo je osobito težko, ako se je koža razvukla. Želi li se koža skratiti, tada se nabora. Njekoje su opet kože bile predebele u objamu a uzane u duljini; u kratko, vidimo, da siroma konservator ili preparator ima veliku zadaću, da izpravi tudje pogreške.

Ako je vrat tako uzak, da se niti s ovlaženjem nije razširio, treba ga razširiti s onakovim klještima, s kojima se rukavice razvlače, a tad se izpuni. Za tielo načini se obično jezgra, te se oko nje tielo, koliko se može, dopuni, a poslije toga se koža sašije.

Dosta puta morat ćemo sa strane kožu razrezati, da se još nješto dopuni, budući se ista pri izpunjavanju nije dosta napunila, jer nije bila dosta elastična. Dalje postupa se kao i sa svježom kožom.

Mlade ptice, što još u gnjezdu leže, izpunjavaju se takodjer; jer je važno i interesantno, te više vredno, da se znade razvoj ptice nego deset varijateta iste vrsti. Ptice, što još u gnjezdu leže, te su gole, izpunjavaju se crveno obojdisanom glinom, da im ostane tielo crveno, jer koža pocrni, te bi sve gole ptice bile jednake. Ovako izpunjene mogu se opet postaviti u gnjezdo; s toga im ne treba niti uvlačiti žice u noge.

Mlade ptice, koje već imaju perje, kad se izlegu, više puta su osobito interesantne, jer se od svojih roditelja sasma razlikuju, pa je s toga nužno, da se i ove razlike poznaju. Ove se mogu izpunjavati kao i sve ptice s perjem.

* * *

S opisanim načinom o prepariranju i izpunjavanju ptica nadam se, da sam pružio štovatelju prirode, te onom, koji je voljan na tom polju nješto učiniti, dovoljan naputak za sakupljanje toli vrednoga roda u carstvu životinjskom

držeći se pri tom ponajviše naputka od Filip Leop. Martina. Ne mogu zamuditi, da petrovaradinska imovna občina imade znatan broj izpunjenih ptica iz svoje okolice, što sam ih izpunio. Prvi poticaše za ovu sbirku upravitelj iste imovne občine šumarnik M. Prokić, koji i nadalje nastoji, da se sbirka upotpuni. Priznanje mora se izreći i upravljujućem odboru, koji je ovakov podhvata pogledom na trošak prihvatio a podupirat će ga i u buduće. Da će savršena sbirka one okolice moći koristiti u znanstvenom kao i u šumarskom pogledu može se unapred sa sigurnošću reći. Kako i u koliko će koristiti, pokazat će budućnost. —

Josip Sabljak.

Senjsko-bihaćka željeznica.*

Centralni željeznički odbor u Senju razsvetlio je i uvodom popratio gornju razpravu po svojem narodno-gospodarstvenom znamenovanju za senjsku luku, za Gornju Krajinu i za sjevernu Bosnu, a koju ovim u našem listu u cijelom sadržaju cijenjenim našim čitateljem priobćujemo.

I.

Iz berlinskoga ugovora proizlaze željeznice srbske, bugarske i turske, koje prosiecaju balkanske zemlje, nastavljajući željezničku mrežu austro-ugarske monarkije, te se hvataju obala egejskoga mora i zlatnoga roga.

Danas je gotov željeznički vez sjevernoga mora kroz našu monarkiju s vrlo znamenitom lukom Solunom u egejskom moru na jugo-izтоку Evrope.

U veličajnosti ovoga veza, kojim se sjever i jugo-iztok spajaju i sblžavaju, izražava se duboko njegovo znamenovanje po svjetski promet, pobudjujući na osbiljno razmatranje o njegovu utjecaju i njegovih posljedica za narodno-gospodarstvene prilike i napremice naše monarkije. S jedne strane prisnivaju se na taj izravni željeznički put mnoge rade, osobito po naše industrijalne podhvate, jer se drži, da nam je po njem olakšana utakmica u balkanskih zemljah s drugimi industrijalnim državama. Drugi opet domaći na glasu uglednici u ekonomskih pitanjih vrlo su zabrinuti s te željezničke komunikacije pa otvoreno i s uvjeravajućimi razlozi ruše i obaraju sve prekomjerne nade. Od željezničke sveze sa Solunom nevide van štetu i pogibao po našu trgovačko-prometnu radinost, a osobito po naše brodarstvo, po našu morsku obalu. Sve se boje, da će se sada naša uvozna trgovina iz balkanskih zemalja navoditi na Solun, obratnim pako smjerom opet prodirati premoć inostrane konkurencije čak u one krajeve na Balkanu, koje je naša industrijalna radinost svojatala

* Pod ovim naslovom izašla je brošura tiskom H. Lustera u Senju, koju dobismo pred njekoliko danâ u ruke, a priobćujemo ju obzirom na veliku važnost izgradnja upitne pruge za predjele naše Gornje Krajine i za sjevernu Bosnu, naročito pako gleda unovčenja prastarih šuma, koje do sada zbog pomanjkanja svake komunikacije ostade netaknute.

Uredništvo.

dosele bez velikih potežkoća. U najodličnijih trgovačkih sborovih i krugovih, kao i u javnih listovih naše monarkije svraća se sve više pažnja i briga na djelovanje solunske luke. I niču predlozi, kako bi se svaki nepovoljni udar mogao zadobiti od našega narodno-gospodarstvenoga rada i nastojanja. Vlastni se faktori sve jače nagone, da predložena sredstva na uztuk neodgodice upotrebe.

Samo se kaže, da su žestokoj i opasnoj borbi izstavljene ponajprije dve glavne luke naše monarkije, koje su medjunarodna naša tržišta na moru. Ali ni ostala naša morska obala ne može se nadati poboljšici u svojem već sada toli svojnjom položaju, ako se našemu brodarstvu i pomorsko-trgovačkomu poslovanju spremi nov, neočekivani poraz odvodom i prenosom naše izvozne i uvozne trgovine u inozemsku luku, nadarenu izobila već od prirode zamjernimi svojstvi i preimuntvi za izvrstnu posrednicu prometa izmed zapada i iztoka.

Naše brodovlje na jedro već i onako malo po malo izčeza sa svjetskoga prometišta; tek malo silniji potres može samo pospješiti njegovo žalostno propadanje — propadanje velike i težko stecene imovine naše morske obale i propadanje na tisuće primorskih obitelji. Pa ni našemu najvećemu parobrodarskomu družtvu ne evatu ruže, pače mu se finansijalna nevolja u srdece zagrizla.

Nek se posmotri i povjestno znamenovanje morske obale koli za političku, toli za trgovačku veličinu i moć svake države, da se i s te strane upozna ogromna šteta, koju će naša država osjetiti od oslabljene, opustjele, mrtve vlastite morske obale u cielem svojem političkom i ekonomskom biću.

Razseljivanje iz primorja u tudji svjet uzima danas već opasni mah; odlazi nam pučanstvo, koje se je podavalо prije privredi na moru, a sad ju traži na kopnu; nestaje nam pomoraca i nestatkom njih gubi ne samo naša trgovačka, već i naša bojna mornarica podmladak, koji je jednoj i drugoj prinosio slavu i diku po svetu.

Tvrdom obranom proti prietećoj pogibelji smatra se obćenito izdašna i marna njega domaćih primorskih luka, kojim neka se prilaže neprekidne ciela cjelcata briga za prometnu njihovu vrstnoću, za njihovo brodarstvo, za njihove trgovačke potrebe. Osobito neka se paze i njeguju luke, već po naravi sgodno smještene, koje čuvaju u sebi jedru klicu i snagu za veći pomorsko-trgovački rad i promet, koje mogu privoditi sile i hrane našemu brodovlju.

U tom pogledu puno je zanemareno, što treba dostići; mnoga pogrješka hoće, da bude izpravljena. Osobito treba dotjeravati prometne putove do morske obale prema današnjim zahtjevom. Nije dosta, da imaju samo dve najsjevernije, ma i glavne luke svoje željeznice, već treba i druge primorske luke, ležeće dalje na jug, koje su za trgovački život i razvitak sposobne, uklopiti u tuzemnu željezničku mrežu i sgodnim željezničkim svezama otvarati im šire polje većoj i mnogostručnijoj djelatnosti. Stožerni je to uvjet, bitna pomoć za pomorski oporavak, za trgovački obstanak tih luka.

Dok ne bude morska obala sgodnimi željeznicami tjesnije privezana uz nutrnje zemlje, ne može se očekivati trajan i bujan napredak našega pomorskoga prometa, našega brodarstva i pomorstva, koji bi dizao materijalnu blagobit našega primorskoga pučanstva.

Nadbijanje u svjetskom prometu nalaže nam već dosti brige za morskiju obalu, ne bi li si ju stvorili za borbu pomagačicom; ali nas pobudjuju takodjer neugodne pojave u propadajućem našem primorju, a osobito netom izvedena željezna cesta iz naše monarkije sve do Soluna, da budemo osobito budni i brižni radi buduće sudbe naše morske obale.

Svaka morska obala nema ni tako sgodan geografički položaj, niti je tako prikladno razvita i člankovita kao naša, koju radi toga već priroda stavlja na službu prometu i občenju izmed kopna i mora, samo neka ne ostaju njezine prednosti zaboravljene i neupotrebljene.

Prva je radi toga potreba, na koju pokazuju priznani strukovnjaci, da se primorske naše luke, koje su za trgovinu i brodarstvo pristale, dovedu u dohvrat nutrnjim željeznicam, koje će njihovu klonulu radinost opet oživiti i razmahati.

Po takovoj svezi primorskih luka s proizvodnimi predjeli u njihovu zaledju cjačati će sva morska obala u svojih privrednih granah, zakrčiti će se njezino propadanje i siromašenje, podignuti će se materijalno i kulturno, prosjati će njezina znamenitost za državu i narodno-gospodarstvene naše težnje i napore. —

II.

Pogledom na zahvat solunske luke u sferu životnih interesa naše morske obale preporuča se osobito, da se zapremljene zemlje bolje prikuče našoj obali željezničkom prugom, koja bi prosiecala Bosnu na sjeveru pravcem iztočno-zapadnim put jadranskoga mora, pošto bi ta pruga, dovedena takodjer u spoj s domaćimi i srbskimi željeznicama, bila osobito jaka, da primorskomu pučanstvu otvara tražene izvore koristna rada i obilate privrede na polju pomorske trgovine i brodarstva, da blagotonosno oplođuje naš pomorski promet, da doziva primorje na nov veseo život.

Uz podporu obalnoga parobrodarstva pokazala bi se takova željeznička pruga veoma koristnom i za riečku i tršćansku luku, privodeći jednoj i drugoj balkanske zemlje sve pored protivnoga djelovanja srbsko-bugarskih željeznica.

I zapremljene zemlje trebaju željeznice, idući od istoka na zapad do naše morske obale, da mogu svoja obilata proizvodna vrela nuditi svjetskomu tržištu, da mogu svoje plodine i proizvode prinositi najkraćim i najjeftinijem putem izvozu po moru. Već godine 1883. izjavio se preuzvišeni g. ministar Kallay o potrebi željezničke sveze Bosne s našom morskom obalom slijedećimi riečmi: „Prva bi bila zadaća, da se iz Bosne dosegne more, pošto bi se tako primjereno erpalo iz bogatih proizvodnih grana bosanskih. Željeznicom, koja bi

ezala Bosnu s morem, može se izvoz liesa i ruda u inozemstvo još u većem izmjeru podignuti. Glavno treba težiti, da se svezom dohvati jadransko more.“

Jamačno nisu ove rieči bile namjenjene samo bosanskoj prugi, koja se a tim izgradila, jer obseg označene zadaće i rastući prometne potrebe zaprelijenih zemalja, kao i interesi naše morske obale zahtievaju prostraniju najenu, koja se osobito ne može uzkratiti prugi, koja prolazi sjevernim predjeli osanskimi najnaravnijim putem do mora.

Ovi predjeli (bihaćko, banjalučko, tuzlansko okružje) broje 626.400 žitelja, dakle preko polovice svega žiteljstva u Bosni i Hercegovini, te su najnapučeniji, jer nastava na četvornom kilometru u bihaćkom okružju 23. banjalučkom 27, tuzlanskom 33 žitelja, dočim ima u travničkom okružju 18, sarajevskom 17, mostarskom 19 žitelja (Statist. Monatschrift, Wien 1882, str. 85). To je ovdje najproduktivnije. Po službenih podatcima turskih od g. 1870. pripada na bihaćko okružje čitava trećina sve bosanske produkcije kukuruze i zobi, a na banjalučko okružje polovica svega uroda prosa. Bezkonačne šume, većinom državne, u kojih ima dosta i skupocjenijega drvlja, zapremaju ovdje silan prostor (po Bracheliju 45% ukupne površine). Ratarstvo i voćarstvo daje obilan suvišak za izvoz. Goveda i svinje goje se u velikoj množini te sačinjavaju drugo proizvodno vrelo. Ratarstvo, stočarstvo i obrt razvijaju se najbolje u ovih krajevih, iz kojih se izvozi godimice sila žita, osobito kuruze, kojom je trećina svih oranica posijana, onda sušenih šljiva, kojih odlazi oko 150.000 metričkih centi preko Hamburga u Ameriku, goveda, svinja, koža, vune i drugih surovina. Po izvještaju austro ugarskog konzula Dragančića u Banjaluki za g. 1870. iznosio je u sjevernoj Bosni izvoz u našu monarkiju $3\frac{1}{2}$ milijuna for., a uvoz iz monarkije 1 milijun forinti. Utroba zemlje pohranjuje ovdje bogate naslage kamenoga uglja, ruda i kovina. S razvitkom kulture rastu i potrebe pučanstva, koje se namiruju znatnim uvozom iz monarkije. Posijano je ovuda gradova i većih mjesta, gdje su znamenitija sajmišta, medju njimi Banjaluka prva sa svojim 8 dana trajućim sajmom, na kojem se sastaju trgovci i prometnici od ciele Bosne Bihaćko i banjalučko okružje brojilo je g. 1876. po službenih podatcima 3330 dućana od 13.570 dućana u svoj Bosni i Hercegovini. Rieke Drina, Vrbas, Bosna, Sana, Una mogu se ovdje upotrebiti za trgovačke svrhe.

Sve ovo prirodno obilje, ova ogromna proizvodna snaga, ovi mnogobrojni uvjeti za obsežnu obrtnu i trgovačku radinost dokazuju nepobitno, da će pruga, potegnutu kroz ove bosanske predjele put mora, biti u ekonomskom i prometnom pogledu najopravdaniji, najzdraviji, najkoristniji i najunosniji komunikacioni podhvat u svoj Bosni.

III.

Od pradavna ide jedan od četiri glavna trgovačka puta iz Bosne do našega mora preko Bihaća i Otočca na Senj, kojim su bili sjeverni predjeli bosanski, imenice bosanska krajina, spojeni s jadranskim

morem. Kako taj put najkraćim praveem stiže more, tu svjetsku prometnu cestu, niesu ga mogle zatrati ni željeznice, koje se primakle Bosni na drugo strani. Pravac njegov kaže se za to najsgodniji, jer je najprirodniji za željezničku svezu Bosne s morem, gdje zanudja Besnu vrlo sposobnom i pogodnom trgovackom lukom. Po njoj uzdigla bi se dva okružna grada, Bihać i Banjaluka, koji niesu samo glavna oblastna središta, već i znamenita trgovacka prometna mjesta, oko kojih se prikuplja i živahna obrtna radinost. Po njoj bi rudarstvo u Starom Majdanu, Ljublji i Broneenom Majdanu postiglo glavnu podporu za svoj razvitak. Po njoj bi ugljenici oko Krupe, Ljublje i Banjaluke odkrili svoje neizcrpljene naslage rudarskoj i drugoj industriji.

Željezница, hrleći iz ovih predjela put starostavne, dobro poznate i za promet priznate, nedavno još cvatuće primorske luke senjske imala bi najpo-voljniju izlaznu tačku na jadranskom moru, kuda bi se bosanskim sirovinam otvarao najkraći, pa za to najjeftiniji put za izvoz po moru, kako se vidi iz slijedećih daljina:

Banjaluka-Novi-Sisak-Zidanimost-Trst	473	klm.
Banjaluka-Novi-Sisak-Karlovac Rieka	418	"
Banjaluka-Novi-Bihać-Senj	271	"
Banjaluka-Sanskimost-Bihać Senj	222	"
Brod-Sisak-Zidanimost-Trst	491	"
Brod-Sisak-Zagreb-Rieka	436	"
Brod-Banjaluka-Novi-Bihać Senj	370	"
Brod-Banjaluka-Sanskimost-Bihać-Senj	321	"

Iz razlike ovih daljina prosievaju očevidno ekonomski probitci od željezničke pruge, koja bi iz sjeverne Bosne išla put Senja. Kako bi se ta pruga dalje pružala, rasla bi njezina kulturna, gospodarstvena i trgovacko-politička vrednost i znamenitost geometričkom progressijom, osobito kad bi se domakla najplodnijemu kraju oko Tuzle, pa dalje zasegnula u drinsko porečje. Po riečima preuvz. gosp. ministra Kallaya u odboru austrijske delegacije god. 1884. „obavljal bi takova pruga ne samo promet plodne sprečke doline, već i veliki dio prometa zapadne Srbije“.

Transverzalna željezница bosanska naznačena pravca hvatala bi se ogrankom od Bišća u Novi i privezom od Banjaluke u Brodu na Savi nutrnje željezničke mreže, da se proizvodnji Ugarske, Hrvatske i Slavonije utare opet davni joj prometni put do domaće morske obale. Što više bude ta produkcija prinužđena tražiti izlaz na more, to će se sve jače osjećati potreba, da se na vlastitoj morskoj obali podiže u pomoć druga izvozna luka. Domaći promet treba da hrani vlastitu morskiju obalu, mjesto da ga njezina spora i neokretna poslužna navraća na stranu luku i obalu. Zahtjeva to koliko interes ove morske obale, toliko i prosperitet ugarskoga i hrvatskoga producenta, koji ima pravo tražiti, da ga vlastita morska obala u težkim njegovih prilikah podupire. Rieka prima za izvoz još uviek malen dio ugarsko-hrvatske produkcije (Vidi „Volkswirtschaftliche Rückblicke“ u „Pester Lloyd“ ove godine), da bi bilo još suviška

a Senj i kod puno znatnijega pokreta na Rieci. Osim toga Rieka je otvoreno široko polje za uvoznu trgovinu po svoj Hrvatskoj i Ugarskoj. Sićušna bi bila opojazan za Rieku od Senja; Rieka kao medjunarodno tržište, kao trgovački emporium ne može počivati na temeljih, koje bi mogao probudjeniji život senjske luke razklimati.

Gospodarstveni rad, razvitak i napredak ugarsko-hrvatske države, razplet i umnožavanje njezinih željeznica, carinske i trgovačko političke neprilike na suhoj granici, sve to dizat će naš izvoz po moru te zahtievati, da se morska obala pokaže sposobnom zadovoljiti interesom domaće produkcije osobito u jesensko doba, gdje se ta produkcija stane valjati u ogromnoj množini put mora, da je ništa ne zaustavlja, već da može bez svake potežkoće i štete odlaziti u svjet. S obzirom na zamračne potrebe našega ratarstva u sadanjoj težkoj konkurenциji zaista ne može se ni koncentracija prometa iztaknuti osbiljnim razlogom proti trgovačkoj službi senjske luke, koja može pored Rieke i bez povrede njezinih probitaka na ovoj obali trgovački živiti i napredovati, oslanjajući se glavno na podporu svoga hrvatskoga i bosanskoga zaledja.

IV.

Upoznav veliku trgovačku sposobnost i znamenitost grada Senja na morskoj obali, bila je već blagopokojna carica i kraljica Marija Tereza brižna za uvjete njegova razvjeta te je prev. riešenjem od 28. jula 1763. dozvolila i dala o velikom trošku Struppi-u izgraditi veoma važnu prometnu cestu od Karlovca kroz Krajinu do Senja, izpravljenu poslije po generalu Vukasoviću i nezaboravnom prijazniku grada Senja, majoru Knežiću. U dvorskem riešenju od 27. februara 1775. izjavljuje velika carica, kako su ju ponukali veoma važni razlozi, predstavljeni joj od dvorskoga komercijalnoga vieća, da dade izvesti cestu od Karlovca u Senj koliko za promak trgovine iz ugarske zemlje put mora, toliko radi blagostanja krajišnika, sklona na trgovački i prometni posao, kao što i za veći razvitak (zu mehrerer Aufnahme) grada Senja i njegove luke, pa tako urediti podpunu veliku trgovačku cestu („um eine vollständige Heer- und Komerzialstrasse herzustellen“). Cestu je radi njezine osobite prometne znamenitosti otvorio glavom sam car Josip, po kojem nosi i danas svoje ime.

Od potrebe, da se prometu skrati put do mora, zamišljeno je poslije svezati Sisak kao izhodište vodena puta iz južnih podunavskih i posavskih predjela sa Senjem kao najbližom primorskom lukom, da se olakša izvoz žita i liesa.

Vrlo zaslužni major Kajetan vitez Knežić poticao je već g. 1829., da se potegne konjska željeznica kroz Krajinu od Siska do Senja, dok mu je bilo napokon naloženo odpisima c. kr. dvorskoga ratnoga vieća od 2. aprila 1838. br. 1580 i od 31. januara 1839. br. 466, da sgotovi i predloži podpunu gradjevnu osnovu za takovu željeznicu. Knežić je tomu nalogu zađovoljio svojim izvještajem od 24. januara 1840. Po njegovoj osnovi imala se izvesti željeznica od Siska preko Petrinje, Gline, Vranovine i Maljevca do Bandinasela na rieci Glini, duga po prilici 11 milja, a od Bandinasela do blizu

Munjave na josefinској cesti izgraditi nova cesta u dužini $3\frac{7}{8}$ milja, odakle bi se promet kretao josefinском cestom do mora, da bi ovako sva daljina od Siska do Senja iznosila samo $21\frac{1}{2}$ milje.

U savezu s ovom projektiranom komunikacijom, priznanom za najkraću izmed brodive Save i jadranskoga mora, upoznala se previšnjim riešenjem od 22 januara 1842. potreba, da se prije svega uredi senjska luka, da osnovana željezница poneše očekivanu korist. Prema odpisu dvorskoga ratnoga viećod 31. januara 1841. br. 462 izradio je Knežić i o tom osnovu, koja je odbrena previšnjim riešenjem od 7. augusta 1846.

Burna godina 1848. prekinula je na žalost započete osnove i radnje. — Kasnije se pak niesu mogle nastaviti, pošto se odustalo od načela gradit željeznice na državni trošak, a privatni kapital nije se dao upotrebiti za gradnju željeznice od Siska preko Bandinasela do Senja radi ustanova ugovora, koji je država medju tim sklopila s družtvom južne željeznice.

Projekat je ipak zanimalo i dalje domaći trgovacki stališ, koji je težio dobiti kraći put do mora, nego li je poslije izveden željeznicom od Siska preko Zidanoga mosta do Trsta, koji nije mogao sav transport ni smagati. Nastojanjem željezničkoga odbora u Senju, ustrojena god. 1861., tračirana je od iste težnje pruga od Karlovecu do Senja na državni trošak, da se Senj pripoji južnoj željeznicu u Karlovcu, do kojega je bio izgradjen njezin ogrank iz Zagreba.

Ali tračiranu prugu nije htjelo južno družtvo izgraditi, da ne škodi svojoj prugi Sisak-Trst, a privatni kapital, sumnjujući o rentabilnosti dosta kratke pruge, koja bi još stajala do volje južnoga družtva, nije se dao takodjer na takov podhvata.

Za tim su nastali željeznički projekti belgijskoga družtva, prosjecajući Slavoniju i Hrvatsku od Zemuna do jadranskoga mora. Od glavne pruge odvajao se kod sv. Jakova ogrank senjski, dug oko $2\frac{2}{3}$ milje, koji bi se bio imao po reskriptu c. kr. ratnoga ministarstva od 9. septembra 1864. br. 1093 odj. V. izgraditi i otvoriti zajedno sa željeznicom na Rieku.

Projekti su bili radi svojih prednosti po zemlju i njezine odnošaje uvaženi i previšnjim riešenjem od 13. aprila 1863. odobreni; nu radi dugotrajnoga priegovaranja s državom prije, nego je došlo do gradnje, nadošla je g. 1866., a za njom državni preustroj monarkije. Belgijski su projekti napušteni, a sagradjena željezница karlovačko-riečka bez ikakova ogranka put Senja proti svim nadam, koje je mogao grad Senj na zadanih mu riečih od najviših krugova svagda pravom gojiti.

Napomenuti izvedeni i neizvedeni komunikacionalni podhvati pokazuju i dokazuju ipak vrednost i odličnost senjske luke u naših narodno-gospodarstvenih težnjah, da nije čudo, što željezničko pitanje senjsko nije moglo nikad zamrijeti. Poslije zapreme Bosne senjska luka nije mogla ostati nevidjena za najsgodniju željezničku komunikaciju starim trgovackim putem iz bosanske krajine na more, te se u to doba rodio željeznički projekat senjsko-bihaćki.

Željeznica senjsko-bihaćka.

«Nije daleko vrieme, kad budemo mogli uz sjegurnu komunikaciju takodjer najkraćim i najjeftinijim putem voziti naše proizvode do jadranskoga mora, najme u Senj i Rieku.»

Ugarsko zemaljsko središnje povjerenstvo za svjetsku londonsku izložbu u svojem proglašu na sve gradjane u Ugarskoj 5. julija 1861.

Željeznica senjsko-bihaćka zasnovana je na podlozi mjestnoga interesa, kojemu će u velike služiti koli na hrvatskoj, toli na bosanskoj strani. Njezina zadaća bit će ipak sve veća, kako se bude dalje protezala pravcem iztoka, pa tim će rasti takodjer njezin prometni značaj i zamašaj. Da može zadovoljiti i težim zahtjevom prometa, pruga ima normalnu raztečinu; ali se inače projekat kreće sve u granicah, osjećenih lokalnim željeznicam, da se može poslužiti povljicami zak. članka XXXI. od g. 1880. i zak. čl. IV. od g. 1888.

Senjska je luka izhodnica pruge, koja se odavle, 67 km. Rieki na jug, uzpinje preko vratničkoga sedla (678·4 met. nad morem) na južnu hrvatsku visočinu, da po njoj teče dalje ponajprije smjerom josefinske ceste od Žute lokve, gdje tu znamenitu prometnu žilu ostavlja te se duž dalmatinske ceste spušta u ravnnu Gačke put Brloga i Otočca. U Otočcu zakreće od ceste dalmatinske, koja vodi put Gospića, te se pravcem ceste otočko-zavaljske hvata Zalužnice, Vrhovina i Babinpotoka do Ljeskovca, odkle zastranjuje, dok se u Prieboju opet sastaje sa starim trgovackim putem iz Bosne. Od Prieboja pruža se zapadnim obronkom Plešivice te izišav kod Baljevca na visoku ravan zavaljsku, prelazi državnu medju i za četiri kilometra dalje stiže svoju dohodnu tačku na bosanskom zemljištu, stari i glasoviti grad Bihać, središte i stjedište bogate i rodne bosanske Krajine. — Od Senja do Bihaća trača je sgotovljena. Duga je 111 kilometara. Pojedine su postaje udaljene od Senja: Sv. Juraj 8·3, Dolac 15·6, Stolac 20·3, Vratnik 24·6, Žutalokva 29·7, Brlog 35·3, Kompolje 43·3, Otočac 48·8, Zalužnica 56·7, Vrhovine 65·1, Babinpotok 73·5, Ljeskovac 74·4, Mala Kapela 81·4, Prieboj 89·6, Željava 97·5, Baljevac 102·5, Zavalje 106·75, Bihać 111 kilometara.

Pruga se razvija u vis s uzponom od 30‰; ali od Senja do Dolca projektovana je takodjer varianta za izravnu prugu na zubnjak s uzponom od 100‰, pošto dotjerana tehnička znanost dopušta takov kombinirani sustav za gorske željeznice, koje imaju i veći tovarni promet svladati. Po toj varianti dužina se željeznice, pa radi toga i udaljenost svake postaje skraćuje za 8—9 kilometara.

Troškovi za gradnju i svu uređbu ciele željeznice, ako bi od Senja do Dolca išla na zubnjak, ustanovljeni su na 5,750.000 forinti a. vr.; dočim, ako bi se izvela na adhesiju, narasli bi radi znatnih potežkoća od terraina na primorskog krašu do 8 milijuna.

Željeznička senjsko-bihaćka zvana je podati nekadanjoj gornjoj Krajini podporu, na kojoj i ostali dijelovi bivše Vojne Krajine oslanjaju danas svoj kulturni i gospodarstveni život i napredak. U tom je životu i radu željeznička komunikacija danas prva i glavna potreba, bez koje se svaki kraj osjeća i vidi uđenim, odkinutim i zaboravljenim od ostalog svieta. Željeznička je jak pokretač uljublje i prosvjete i moći gospodarstveni činbenik u svakoj zemlji.

Kulturni momenat daje i gornjoj Krajini pravo, da se njom provuče željezna cesta, koju će do mala imati svi ostali krajiški predjeli za promicanje svojih duševnih i stvarnih probitaka. Zahtievaju to i njezine ekonomski potrebe, koje nedraža senjske luke po uzročnoj svezi toliko očito nosi na vidik. Trgovački i prometni rad senjske luke obujima prostrano krajiško zaledje, u kojem se čute sve posljedice njezinoga napredka i nazadka. Preporodaj senjske luke mora po naravnom sledu gospodarstveno i materijalno oživiti i okrijeptiti svu gornju Krajinu, svezanu s njom vjekovitim, nerazkidnim vezovima rada i života.

Gornjokrajiškim predjelima steru se bezkrajni šumski veleposjedi državni i imovno-občinski, od kojih oko 150 000 ha., a u bihaćkom okružju još 15.000 ha. pripada najbližemu području tračirane željeznicice. Svakako su ovo znamenita i najveće pažnje dostoјna gospodarstva, koja mogu svoju vrednost sačuvati i promaknuti samo željezničkom komunikacijom. Vrednost i izradjivanje šuma nije više u onih povoljnijih prilikah, kao dok je naša šumska trgovina mogla sama obskrbljivati sredozemna tržišta. Pod pritiskom jakе konkurenције inozemne produkcije naš šumski posjednik i producenat jedva će dočekati pomoć novovjeka občila, da se ogromni naš šumski posjed u blizini samoga mora posve ne obezbjedi i naša trgovina u liesu ne navede u posve čedne i tiesne granice. U samih šumskih veleposjedih ključaju vrela obilate privrede, potrebne krajiškomu pučanstvu, ali ih treba odgaliti i pristupačnimi učiniti i u predjelima, gdje je šumska izradba otegočena i onemogućena. Premda današnja vozarina ne daje koristi krajišniku, cijena liesu na vanjskih tržištih ni uže ne podnosi. — Prištrednja u vozarskih troškovih u velike bi olakšala naš izvoz liesa i tim bezdvojbeno djelovala i na povišak vrednosti šumskoga posjeda. Ako se uzme 5 novč. vozarine za 1000 kgr. po kilometru željeznicom, to bi iznosila ta vozarina do Senja: od Otočca 2 for. 50 nč., Zalužnice 2 for. 75 nč., Vrhovina 3 for. 25 nč., Babinpotoka 3 for. 70 nč., Ljeskoveca 3 for. 80 novč., Prieboja 4 for. 50 nč., Baljevca 5 for., Bihaća 5 for. 50 nč. Na ovom temelju proračunala se je prištrednja kod vozarine za lies do 200.000 for. na godinu.

Željeznička nosi svakamo i ostalim granam gospodarstva tla blagotonosnu podporu, koja bi se za cijelo na brzo opazila i u gornjoj Krajini, gdje nije toliki nedostatak uvjeta za gospodarstveni razvitak, kao što se naprečac sudi, i gdje bi se osobito stočarstvom moglo dignuti lijepo materijalno blagostanje žiteljstva.

U gornjokrajiških predjelima podaje priroda i povoljnih uvjeta industrijalnoj radinosti, kojoj se nudjaju takodjer bogate šume i znamenita pokretna snaga u švičkim vodama i plitvičkim jezerima, jakih mjestimicima na 60 do 150 konjskih

silu. Nu tu radinost, taj mrtvi kapital u prirodnom blagu i preimućtvu gornje Krajine treba da uzbudi shodno povedena željeznička pruga. Neka ne odlazi od nas na trg samo prost šumski proizvod, već i obrtna tvorevina, potekla od svjetla uma i umijeće ruke našega krajišnika, koji je vrstan ubirati lovore i na tom polju, kao što je negda na junačkom međdanu. Neka i na tih sakrivenih još privrednih vrelih u svojem zavičaju crpa gornji krajišnik. Tvornice za pokućstvo od sagnutih bukovih letava, koje se sve više traži u svetu; tvornice bukovih kolnih oplata, pravljenje bukovih daščica za razne kutije, tvornice vrata i prozora, škrinja i bačava od meka drva, izradjivanje papirštine, tvornice za destilaciju drva, da se uceni kolosalna množina lošije bukovine navlastito oko plitvičkih jezera, fabrikacija cementa i tolike ine industrije nalaze ovdje na pretek uvjeta, koji ostaju bez željezničke komunikacije posve odnemareni.

Nevidjena prirodna divota, Plitvička jezera, zaslužuju takodjer već sama, da ih udobno, brzo i jeftino občilo novoga veka odkrije staromu svetu, komu su još slabo poznata, nek se nasladjuje svake godine bezbroj posjetnika naravnim čudovištem našega kraja. Zaslužuju to tim više, što su sa svojom šumnom okolicom sva puna riedkih svojstava i za industrijalni život okolišnjega žiteljstva.

Ponajznatnije mjesto u sredini željeznice, Otočac, steci će kao prometno uzlište ciele Like i Kravice u željezničkoj podpori moćno promicalo svojim obrtnim i trgovачkim podhvatom i poslovom, a olakšanim dolazkom kupaca i prodavalaca s dalnjih strana proširit će se takodjer područje prednjačećim njegovim marvinskim sajmovom na uhar našega marvogojstva.

Nema dakle sumnje, da bi željeznica senjsko-bihaćka, u koju bi utjecale dve glavne prometne ceste u Gornjoj Krajini, Josefinska kod Žutelokve, a dalmatinska kod Otočca, postala silnim činbenikom i pokretalom razvitka i napredka u svih granah narodnoga gospodarstva Gornje Krajine. Sva ekonomna snaga njezina, sva darovitost i sposobnost njezinoga žiteljstva došla bi tek onda na javu, da se sve shodno upotrebi na žudjenu poboljšicu zapuštenih njezinih materijalnih prilika.

Pa kao što u Gornjoj Krajini, željeznica će senjsko-bihaćka oplodjivati i rodne njive bosanske u bihaćkom okružju, ma da u prvom svojem posegu dohvata samo grad Bihać, jer se u ovom gradu sastaju sve prometne žile i sile cijelog okružja.

Nu samo se kaže, da bi željeznica, dovedena u Bihać, tražila dalje se protegnuti Bosnom. Kad bi glavnim potezom stigla Banjaluku pa srbsku granicu, a ograncima od Bihaća Novi, od Banjaluke Brod na Savi, prometna njezina zadaća i služba bila bi po Bosnu nenadkrilna.

Dalnjim smjerom od Bihaća išla bi trača uz Unu do Golubovca, pa premostiv ovdje Unu uz drugi obronak preko Pritoke i Čekrlje na visoku ravan i onda uzduž ceste u Veliki i Mali Radić, gdje bi odkrenula od ceste u Krupu. Od Maloga Radića stiže Mahmudbeg, Hašimbeg, Vojevac, Jasenici i Benakovac, tu silazi Majkici Japri na jug, dok zakrene u Vakup Skucani, a odavle pruža se pravcem Naprelja, Kamenograda i Husinovaca do Sanskoga Mosta. Od Sanskoga Mosta privija se na Sanu put sjevera do Podluga, gdje bi bila sgodna postaja za Stari Majdan, pošto bi varianta od

Skucanoga Vakupa preko Lipnika i Modre do Staroga Majdana došla puno skuplja. Pregaziv kod Podluga Sanu, teče trača niz desnu obalu put Trnove i Pejce, a odayle do Omarske, postaje na željeznici dobrilinsko-banjalučkoj, po kojoj dolazi u Banjaluku. Dužina trače od Bihaća do Omarske iznosi 115 km.

Od Banjaluke mogla bi se pruga, da segne u Dervent, odvojiti od vojničke željeznice kod Pričanja, pa voditi put Blažkoga, Miloševaca, Dragovića do Orašića, od kles bi preko Lišnje, Galipovaca i Prnjavora sašla u dolinu Ukrine, da preko Detlaka prihvati Dervent. Od Banjaluke do Derventa trača je duga 75 klm., od Drventa do Broda ima 29 klm.

Uprta na takovu željeznicu, došla bi senjska luka opet u povoljan položaj, da razvija svoju trgovacku sposobnost i snagu na moru. Premda je shrvana pod udarci, koji joj zadadoše nesklone komunikacione težnje, još je po narnih svojih prednostiših kao atrakcionalna tačka prostranoga konsumnoga i izvoznoga područja i danas živa i radina te si je tim sačuvala pravo na zaštitu i podporu za svoju budućnost. — Kraj svih nepovoljica, koji joj rade odvoditi promet na druge jeftinije putove, koji joj žele odkinuti bosansku a i hrvatsku Krajinu, izkazuje još po carinarskih podatcima od g. 1887. u inozemnom prometu uvoz od 2,730.280 kg., a izvoz od 16,797.370 km. Ukupni joj promet, basiran na lučkim podatcima, stagnira s uvozom prosječimice oko 10 milijuna, s izvozom od preko 20 milijuna kilograma. Rječiti je dokaz njezinim naporom i njezino parobrodarsko društvo Krajača i drugova, najstarije parobrodarsko društvo na našoj morskoj obali, utemeljeno od vlastite glavnice senjskih podhvatnika, koje se liepo razvija i obavlja obalne vožnje od Rieke do Zadra na korist prometa ciele ove obale, a osobito u prilog riečkoj luci.

Pruženoj željezniči od morske obale u bosanske krajeve zaista će priznati veću važnost i strategičko stanovište, jer stoji takova pruga na vrlu uslugu dislokaciji i obskrbi vojničtva, a za ratno vrieme daje povoljnu svezu s domaćom morskom obalom. Za vrieme okupacije osjećala se nestasica željezničke komunikacije od Senja do Bišća dosta neugodno koli radi potreba na bojištu, toli radi transporta ranjenikâ.

Prometna služba, koja je namenjena senjsko-bihaćkoj željezniči, daje dostatno podataka za pozitivan račun o rentabilnosti toga podhvata. Na podlozi osobnoga prometa na dalmatinskoj i istarskoj željezniči, koji je u svoj monarkiji najslabiji, i na podlozi trgovackog prometa senjske luke proračunan je u dodatku tehničkomu elaboratu čist prihod željeznicu senjsko-bihaćku na 432.160 f. na godinu prema potrebi za kamate i amortizaciju gradjevne glavnice od 425.834 for. Željezница od Mostara do Metkovića u Hercegovini, koju bi senjsko-bihaćka pruga, privodeći moru najproizvodnije krajeve bosanske, bila jaka svojim prometom za ciele nadkriliti, poniela je po izjavi preuzv. g. ministra Kallaya u proračunskom odboru austrijske delegacije 2. srpnja t. g. već druge godine svoga obstanka 3% čistoga prihoda, premda ne izlazi u najpovoljnijoj luki na moru. — Zaista stoji senjska luka u pomorsko-trgovackom pogledu na višem stupnju, da može jamčiti veći razvitak prometa a po tom i primjereni prihod željezniči.

Nu opet ne može se tajiti, da će lokalna pruga osjegurati svoj prospitet tek spojem s drugimi željeznicami, pa za tim ide i projektirana pruga senjsko-bihaćka, kojoj se s razlogom ne bi mogao uztegnuti i njeki dio provoznoga prometa. Ugarska vlada, uzimajući u obzir opravdane zahtjeve domaće produkcije, svakako će privoljeti prometnomu putu, koji joj daje potrebnu slobodu akcije, nego li prenosu prometa iz vlastite države na liniji, stojeće izvan utjecaja njezina. I s obzirom na težnje za dogradnjom dalmatinske željeznice nema temelja priečiti, da se rastom i razvitkom prometa u zemljah ugarske krune koristuje željezница, vodeća do vlastite morske obale, do domaće luke. Premda bi se tako lokalnomu značaju razmaknule granice, željezница ne bi se ipak otudjila prvoj svojoj namjeni, koja joj navraća polakšice zakona o željeznicama mjestnoga interesa.

Željeznički projekat senjsko-bihaćki, koji je dao izraditi koncesionar g. Dr. J. S. Jakobović na svoje troškove, dozrio je nakon duljih razprava do sastavljenja koncesionalne izprave za gradnju pruge do državne medje u kr. ug. ministarstvu za javne radnje i komunikacije; nu pruga, koja bi imala svoju krajnu postaju u neznačnom selu Baljevcu blizu medje bez svakoga jamstva, da li će se njezin nastavak i shodni priključak polučiti, ne može se radi očeviđnih potežkoća predložiti na finančiranje. K tomu su još i u krilu kr. ugar. ministarstva za javne radnje i komunikacije nastale dvojbe, da li će pruga radi svoga uzpona i povišenih tim prometnih troškova svoju proračunaru rentabilnost postizati.

Na istodobnu dozvolu za gradnju pruge na bosanskom zemljištu, kojom bi se bilo finančiranje projekta olakšalo i omogućilo, nije pristalo zajedničko ministarstvo financija, upravljujuće zapremljenimi zemljami, odpisav koncesionaru iz Beča dne 26. novembra 1884. br. 7369 — II, neka se izkaže prije gradjevnom dozvolom do bosanske zemaljske granice te će se onda njegova molba za daljnju prugu od granice do Bihaća prosuditi.

Zapreke, koje su se tim nadale izvedenju projekta, zaisto ne mogu dugo potrajati s obzirom na priznatu njegovu občenitu važnost i znamenitost u gospodarstvenom i trgovačko-prometnom pogledu, s obzirom na velike interese produkcije kraljevina Ugarske i Hrvatske, s obzirom na promak blagostanja i porezne snage domaće morske obale i Gornje Krajine, s obzirom na prometne potrebe zapremljenih zemalja.

Podhvati, koji je jak odlučiti o materijalnoj budućnosti velikoga diela zemlje, oslanja se na previšnje rješenje od 13. aprila 1863., kojim se kralj. slobodnomu i lučkomu gradu Senju i njegovu krajiškomu zaledju navješta blagodat željezničke sveze; oslanja se na blagovolju visoke vlade zajedničke i zemaljske, očitovanu u pripravnosti vis. kr. ugar. ministarstva za javne radnje i komunikacije izdati sastavljenu već gradjevnu dozvolu za prugu do bosanske medje, u odpisu vis. kr. ug. ministarstva za poljodjelstvo, obrt i trgovinu od 19. marta 1883. radi podpore od šumskoga erara, u odpisima vis. kr. zemaljske vlade, odjela za nutarnje poslove od 14. januara 1883. br. 5138 pr. o načelnoj

podpori i od 20. novembra 1884. br. 45.085 radi podpore u interesu imovne občine otočke; oslanja se na požrtvovnost interesovanih adjacenata, koji su izjavili, da će priložiti od svojih sila svaku moguću podrudu.

Gornja Krajina priziva se i na otčinsku brigu prevedroga svoga kralja i gospodara u previšnjem manifestu od 15. jula 1881., kojim je blagodat investicionalne zaklade namenjena svim dielovom nekadjanje hrvatsko-slavonske Krajine. Investicionalna zaklada dovršuje svoju zadaću za izgradnju željezničkih pruga, navedenih u cesarskoj i kraljevskoj naredbi od 15. jula 1881., da po milosti i blagonaklonu odluci Njeg. c. i kr. apost. Veličanstva može svojom podporom izgradnji željezničke pruge senjsko - bihaćke protegnuti svoje blagoslovno djelovanje i Gornju Krajinu, koja je svojimi materijalnimi silama nejaka sama takav komunikacioni podhvat izdašnije poduprijeti i davno željenomu ostvarenu privesti.

Sve ljute nevolje, koje podnose ovi predjeli od krute svoje borbe za život, niesu još razbile svaku nadu ovoga žiteljstva u bolju kob i sreću.

U tom neslovnom uzdanju iznosimo i razsvjetljujemo poslije duže stanke opet naš željeznički projekat, a u prilozima pretiskavamo još važnije članke i izvještaje, izašle štampom već prije za njegovu preporuku.

Na složnoj je volji i blagovolji visokih i vlastnih krugova privesti taj projekat konačnomu riešenju, koje zak. članak IV. od g. 1888. temelji na dozvoli zajedničkoga zakonodarstva, jer se radi o željeznici preko zemaljske medje.

Pod brižnim zakriljem svjetloga bana, koji je netom sám opipavao bilo našega života, sokoli se Gornja Krajina sa starodavnim gradom Senjem, da je u oči velikoga dneva, gdje će preko svih zapreka i potežkoća starovjekomu trgovackomu putu od jadranskoga mora na istok nov život udahnuti željeznica senjsko-bihaćka.

Konačno nam je ovdje još napomenuti, da je ovo velevažno pitanje pred njekoliko godinâ već u javnih glasilih pretresivano, imenito u „Pester Lloyd“ br. 313. od 13. studenoga 1883. pod „Zengg und das Lokalbahn-Projekt Zengg-Otočac-Bihać“; u istom listu br. 324. od 25. studenoga 1885. pod „Fiume Zengg“, ter u našem domaćem glasilu „Agramer Zeitung“ br. 20. od 24. siečnja 1884. pod „Die Rentabilitäts-Frage der Lokalbahn Zengg-Bihać“.

Osnova štatuta o uređenju službe občinsko-kotarskih šumara u županiji varaždinskoj.*

Sastavio kr. žup. nadšumar Josip Malnar.

§ 1. Šumski posjed urbarskih občinskih šuma razdieljen je zaključkom županijske skupštine od 24. stud. 1887. u četiri šumska upravna kotara i to:

- I. centralni, ili varaždinsko-ivanečki,
- II. zagorski ili zlatarsko-krapinsko-pregradsko-klanjački,
- III. ludbrežki i
- IV. novomarovski.

§ 2. Za svaki šumski upravni kotar namješten je jedan kotarski šumar, a za šumski kotar zagorski još jedan šumarski pristav, koji se ovim dotičnim kr. kot. oblastim na službovanje dodieljuje i koji je u službenom pogledu pod-činjen u prvom redu predstojniku kr. kot. oblasti, a u drugom redu kr. žup. oblasti te neposredno kr. žup. nadšumaru (§ 35. naredbe visoke vlade od 3 ožujka 1871. br. 2144), koji mu u eventualnih slučajevih može i ustmene od-redbe u strukovnom pogledu izdati.

§ 3. Kotar. šumari ili šum. pristavi, kojim je povjerena uprava šumskog kotara, obuhvaćajući dva ili više upravna politička kotara, obavljaju uredske poslove kod dotičnih kr. kotar. oblasti u za to opredieljene uredovne dane.

Ove pak odreduju kr. kotarske oblasti sporazumno.

Putovanja, što se u tu svrhu poduzimaju, obavlja kotarski šumar (šum. pristav) na račun svog putnog paušala.

§ 4. Red opredieljenih dana, u kojih će kot. šumari (šum. pristavi) kod pojedinih kr. kotar. oblasti uredovati, neka se nakon odobrenja po kr. županijskih oblasti javno proglaši.

Za svaku kasniju promjenu toga reda nuždna je privola kr. žup. oblasti.

§ 5. Uredovanje njihovo kao referenata kod kr. kot. oblasti odnosi se:

1. na riešavanje sviju agenda, što se tiču šumarstva, koje kr. kot. oblasti bezuvjetno na vještačko izvješće odnosno riešenje šum. osoblju signirati moraju;
2. na predizpitivanje (ureda radi) prijavnica odnosno procjena šumskih šteta sastavljenih po privatnom zakletom šumarskom osoblju, koje su kr. kot. oblasti na uredovanje podnesene (§ 29. ov. štatuta) te izpravljanje odnosnih odštetnih iznosa u prvoj molbi, što biva uviek prije nego li se dotična razprava povede, i

3. na primanje stranaka i uredovanje s istimi u predmetih šumsko-gospodarskog, redarstvenog i strukovnog značaja.

§ 6. Osim dana, upotrebljenih za vanjsko službovanje i uredovanje kod izvansjedišnih kot. oblasti (§ 3. i 12. o. št.) imade se občinsko šumar. osoblje strogo držati uredovnih sati, kao svaki drugi činovnik.

* Ova osnova podniet će se do skoro županijskoj skupštini na usvojenje, ter ju po želji gosp. sastavitelja u našem listu priobćujemo. Uredn.

§ 7. Kotarski šumar (šum. pristav) vodi kod svake kr. kot. oblasti „Očevidnik“ o manipulaciji sa šumskimi štetami po obrazcu 2. A. za sve područne obćine.

Obćinska poglavarstva vode ovakov očevidnik opet na pose za se, kojeg kot. šumar (šum. pristav) bar svaki drugi mjesec pregledava i s očevidnikom, koji se kod kr. kot. oblasti vodi, sravnjiva, te eventualno opažene nedostatke kr. kot. oblasti izvješćuje.

Kod svakog pregledavanja mora očevidnik šumar i obć. načelnik podpisati s opazkom, da li je u redu pronadjen ili ne.

Osim toga ima kot. šumar (šum. pristav) u svojih mjesecnih izvještajih (§ 10. slovo d. ovog štatuta) okolnost ovu svaki put iztaknuti.

§ 8. Očevidnik § 7. vodi se samo za šumske štete sbivše se u šumali urbar. obćinskih, dok se mora kod svake kr. kotar. oblasti za šumske štete, sbivše se u šumah privatnih, u svrhu točnjeg i lagljeg izkazanja statističkih data voditi još jedan očevidnik na pose po obrazcu 2. B. (naredba kr. župan. oblasti od 17. rujna 1889. br. 8964).

§ 9. Kr. kotarske oblasti podnašaju kr. žup. oblasti:

- a) svaki četvrt godine t. j. svakog 3. siječnja, 3. travnja, 3. srpnja i 3. listopada izkaz o manipulaciji sa šumskim štetama, sbivšimi se u šumah urbarskih obćina po obrazcu 1.;
- b) svakog 15. siječnja i 15. srpnja izkaz o manipulaciji sa šumskim štetama, sbivšimi se po šumah privatnih po istom obrazcu.

§ 10. Kot. šumari (šum. pristavi) podnašaju kr. žup. oblasti putem kr. kotarske oblasti:

- a) svakog 20. siječnja svoje glavno godišnje izvješće o celiokupnom i svestranom radu na polju šumarstva zajedno s predlozi vrhu radnja i odredaba, koje bi trebalo u sljedećoj godini odrediti i sa svimi prilozi, što su propisani po naredbi visoke kr. zem. vlade od 2. ožujka 1882. br. 3500, po obrazcu 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, te 2. § 9. ovog štatuta;
- b) svakog 1. rujna osnovu, kako se moraju u sljedećoj godini izvesti gojitbe i gojitbene radnje, t. j. gojitbenu osnovu uz naznaku površine, koja se mora pomladiti, te potrebe i vrsti šumskoga sjemenja ili sadjenica po obrazcu 6.; osnovu o radnjah, što se moraju preduzeti oko uređenja šumskog gospodarstva, šum. vrtova, za tim čišćenje medja i t. d. i t. d.;
- c) svakog 1. listopada izkaz, kojim redom će kotarski šumar (šum. pristav) doznačivati drva ovlaštenikom u tekućoj godini;
- d) mjesecna službena izvješća 3. dan svakog sljedećeg mjeseca (odredba vis. kr. zem. vlade od 11. veljače 1876. br. 2911, županijske oblasti od 12. travnja 1888. br. 5001.) sa službenim dnevnikom (obrazac 3.) i izkazom o manipulaciji sa šumskimi štetama, sbivšimi se u urbar. obćinskih šumah po obrazcu 1.;
- e) 20. srpnja i 20. siječnja svake godine pregledni izkaz vanjskog uredovanja šumara ili pristava po urbar. (imovnih) obćinah i po mjesecu, po obraz. 12.

Sve ove priloge i izkaze mora kralj. kotarski predstojnik uz eventualne opazke vidirati.

§ 11. Kotarski šumari (šum. pristavi) imadu:

- a) podpomagati kr. kotarsku oblast kod vršenja i provadjanja zakona i na-ređaba, što se tiču šumarstva, u koliko ti poslovi u smislu zakona od 5. veljače 1886. o ustroju županija i kotara u djelokrug istih oblasti spadaju;
- b) rukovoditi neposredni nadzor nad gospodarenjem i upravom područnih obćinskih šuma u smislu propisa, koji valjaju za upravu i gospodarenje s timi šumami.

S druge strane su opet kr. kot. oblasti dužne obćinsko šumarsko osoblje u pogledu uspješnoga vršenja njihove službe svojski podupirati i nadzirati.

§ 12. Na pose je dužnost kot. šumara (šum. pristava), da osim redovitog poslovanja u područnih mu šumah prigodom doznačivanja drva i gojitbenih radnja na račun danoga im putnog paušala čim ćeće obilaze područne im šume urbarsko-obćinske tako, da će onaj kotar. šumar (šum. pristav), kojemu je povjerena uprava dviju ili više upravnih političkih kotara, bar 4 puta u godini, a ostali pak bar 6 puta u godini svaku od ovih šuma (šum. čestica) obići.

Ova se putovanja imadu poduzimati s osobitim obzirom na nadgledanje lugarskoga osoblja.

§ 13. Nadalje je dužnost kot. šumara (šum. pristava) podčinjeno mu lugarsko osoblje svojim načinom podučavati o njihovoj dužnosti i načinu, kako istu vršiti imadu.

§ 14. Primljene od lugara prijave ima šumar (šum. pristav) sam sastaviti i odnosne tiskanice sam izpuniti.

On je ujedno odgovoran za pravodobno podnešenje prijava o šumskih šteta, što su počinjene u urbar.-obćinskim šumah.

§ 15. Prigodom svojih putovanja (§ 12.) šumar (šum. pristav) će svaki put, kad bude u šumi, pregledati knjižicu šumskog lugara, koju on (lugar) uviek uza sebe u službi nositi mora, i u koju on bilježi sve, što je toga dana u šumi vido i pronašao, te koje je čestice obišao.

Ovo pregledavanje se ima sbiti upravo na licu mjesta, gdje je šumar (šumarski pristav) službeni čin obavlja, pa mora u lugarskoj knjižici uz datum i podpis šumara iztaknuto biti.

§ 16. Kotarski šumar (šum. pristav) obavlja doznačivanje drva i inih užitaka osobno uz sudjelovanje obć. šumskih odbornika i lugara.

Strogo je pak zabranjeno obćinskim činovnikom, šum. odbornikom ili lugarom na svoju ruku štogod poduzeti ili razpolagati sa šumskom imovinom obćine, jer je u ovakovih slučajevih potreban zaključak šumskog odbora. Ovaj zaključak kr. kotarska oblast saslušavši šumara u prvoj molbi odobrava, ukida ili mjenja.

§ 17. Samo u izvanrednih slučajevih može kr. kotarska oblast na predlog kr. žup. nadšumara dozvoliti, da šumara (pristava) kod manjeg doznačivanja šumskih užitaka lugar uz šumski odbor zastupa.

§ 18. Doznačivanje drva sledi u smislu § 15. šum. zakona posebnim čekićem, koji se kod šumara (šum. pristava) u pohrani nalazi i za kojeg on odgovara, tako, da se čekić iza svakog udarca umoči u crno mastilo, koje je već za to priredjeno. Stablo se mora nizko na korienu i vidljivo te prema propisom šumske nauke zabilježiti.

Prema tom ne smije se niti jedno stablo oboriti, niti drvo ili nuzgredni užitak bez redovite dozname uživati; isto tako ne smije se stablo izmjeniti t. j. nitko ne smije u mjesto doznačenog mu i čekićem zabilježenog stabla drugo stablo posjeći ili nuzgredne užitke drugčije ili na drugom mjestu uživati.

U sitnih šumah, gdje se doznačivanje čekićem obaviti ne može, mora šumar osobno sjećinu izkolčiti, a drvo shodnim načinom medju ovlaštenike sam razdieliti.

§ 19. Šumski lugar, koji kod doznačivanja stabla čekićem bilježi, mora biti uviek uz šumara, te se ne smije s čekićem nikuda tako udaljiti, da ga šumar ne bi mogao vidjeti, a smije samo ono stablo zabilježiti, koje je šumar faktično odkazao.

§ 20. Podjelivanje pojedinih stabala ili drugih šumskih užitaka iz urbar. občinskih šuma onim žiteljem, koji niesu ovlaštenici istih, pristoji upravnomu odboru županije na predlog cekolupnoga odbora, ako tomu vrlo važnih razloga ima.

§ 21. Osim redovitih beriva (§ 25. ovog štatuta) pripada občinskom šumarskom osoblju u smislu § 39. normativne naredbe visoke kr. zem. vlade od 4. ožujka 1871. br. 2144 još 20% šumaru (10% lugaru) i šum. pristavu od iznosa odšteta i globu sviju šumskih šteta, što su ih oni prijavili i što su se sbile u urb. občinskih šumah.

U slučaju vanrednog putovanja ili putovanja u posebnom interesu stranaka ili občine pripada šumaru (šum. pristavu) dnevница od 2 for., a osim toga za putovanja, koja nadilaze duljinu od 5 kilomet., još 14 novč. putovnine po kilometru.

Za putovanja pak, što su obavljena na poziv stranaka u svrhu procjenivanja šumskih šteta, sbivših se u privatnih šumah, smije si kot. šumar (šum. pristav) zaračunati samo dnevnicu i onu običnu pristojbu za podvoz, ako duljina puta nadmašuje kilomet., koja se po običnoj cieni faktično izplaćuje, ako mu nije bio podvoz u naravi pružen.

§ 22. Sve troškove, koji se odnose na upravu i čuvanje urbar. občinskih šuma, te troškove za nabavu inventara, tiskanica, risaćih potrebština itd. nose dotične urbarske občine po razmjeru veličine šumske površine, koju posjeduju, bez razlike, da li je ista razdieljena ili ne.

§ 23. S razloga, što kotarski šumar (šum. pristav) vodi nadzor nad svimi šumama njegovog šumskog kotara, izplaćuje se isti iz zajedničke (cumulativne) upravno-občinske blagajne.

Ova beriva imadu obč. poglavarstva kr. kot. oblasti (§ 25. o. štatuta) bar za tri mjeseca unaprije podnašati, o čem kr. kot. oblasti poseban račun vode.

§ 24. Tangenta, koja moraju pojedine občine doprinašati k plaći kotar. šumara (šum. pristava), ravna se uvek po površini urbar. občinskih šuma bez obzira na to, da li su razdieljene ili ne.

§ 25. Plaća i ina redovita beriva kotarskog šumara (šum. pristava) ustavljena su ovako:

1. Kotarski šumar plaće 600 for., stanarine 100 for., putni i pisarnički paušal 200 for. i dva kvinkvenala od 30—60 for.

2. Šumarski pristav 400 for plaće, 200 for. putničkog i pisarničkog paušala i dva kvinkvenala od 30—60 for.

Dižu ih pak oni uz redovito biljegovane namire kod one kr. kot. oblasti (§ 23. ov. statuta), u području koje im je uredovno sjedište opredieljeno (odredba kr. župan. oblasti od 13. travnja 1888. br. 3431), dok je zabranjeno občinskim poglavarstvom strukovno-šumarsko osoblje neposredno izplaćivati.

§ 26. Kvinkvenale, koji ne smiju biti manji od 30, niti veći od 60 for., dopitat će kr. žup. oblast po § 29. naredbe visoke kr. zemaljske vlade od 4. ožujka 1871. br. 2144 na predlog kr. žup. nadšumara samo onim definitivno namještenim kot. šumarom (šum. pristavu) [kod toga se vrieme, dok je privremeno služio, ne ubraja], koji će svojim ponašanjem u službi i izvan službe te uspješnim djelovanjem u obće, a naročito u uzgoju šuma i uspješno izvedenih kultura, te kvinkvenale zavriediti.

Kvinkvenali počimlju teći onim danom, kad ovaj štatut u krepost stupi.

§ 27. Kot. šumari (šum. pristavi) moraju strogo paziti na to, kako privatnici sa svojimi šumami gospodare i postupaju, te sve one slučajeve, gdje se vlastnici šuma ne bi držali propisa šum. zakona i naredaba ili potvrđenih i propisanih gospodarskih osnova itd., odmah radi dalnjeg uredovanja prijaviti kr. kot. oblasti, a ova županiji odnosno žup. upravnomu odboru.

§ 28. Kot. šumar (šum. pristav) dužan je o svom poslovanju voditi pod naslovom: „Kotar. šumarija u N...“ i to:

- a) poslovni dnevnik po obrazcu 3. § 10.;
- b) uručbeni zapisnik o svih spisih i podnescih, koji su mu prispjeli;
- c) inventar sprava i strojeva kot. šumarije po obrazcu 9.;
- d) dostavnu odnosno poštarsku knjigu;
- e) glavni upisnik i račun vrhu gorivog i tvorivog drva, koje je doznačeno ovlaštenikom i to: posebni upisnik za svaku pojedinu imovnu (urb.) občinu po obrazcu 7. § 10. uz otvorene stupce za nuzgredne užitke i datum;
- f) dnevnik o prijavljenih šumskih kvarovih po obrazcu B. § 69—70. šum. zakona, koji je promienjen naredbom od 22. lipnja 1875. br. 5463 uz znaku, kad i pod kojim brojem su prijave kr. kot. oblasti podnesene;
- g) zapisnik (očeviđnik) o manipulaciji sa šum. štetami (§ 7.), koje se nalaze kod šumarije te su pravomoćne;
- h) popis šum. gospodarskih i sječivnih osnova;
- i) izkaz upravnih i urbar. (imovnih) občina, njihovog šumskog posjeda uz znaku površine te gruntovnog i katastr. broja šumske ili ine čestice, po obrazcu 10. § 10.;

- j) izkaz područnog lugarskog osoblja i čuvarija šuma po obrazcu 4. i 11. § 10.;
- k) izkaz šum. odbora i odbornika;
- l) očeviđnik o šumah, koje su pod zabranu stavljenе i o dozvoli, koje su podieljene za sjećenje te o odredbah, koje su izdane glede našumljenja izsjećenih dielova privatnih i občinskih šuma;
- m) izkaz zaplijenjenog šumskog orudja i šumskega proizvoda;
- n) kroniku o svih važnih dogodajih, koji se tiču njegove službe ili imovne (urb.) občine;
- o) kontrolnu knjigu.

§ 29. Ustmenu prijavu o počinjenom šumskom kvaru u urb. obč. šumah ubilježit će kotarski šumar (šum. pristav) neposredno u dnevnik (§ 28. sl. j). Pismene pak prijave od lagara neka se prije u uručbeni zapisnik unesu, a istom onda u dnevnik ubilježe, te provide tekućimi brojevi, pod kojima su une-sene u obe knjige.

Privatnici podnašaju prijave šumske štete u njihovih šumah odkrivenih neposredno kr. kot. oblasti, koja o tom poseban izkaz kr. županijskoj oblasti (§ 9. slovo b) podnaša.

Ako je na jednoj prijavnici 2 ili više osoba radi prekršaja šum. zakona prijavljeno (vidi točku 2. odredbe kr. žup. oblasti od 10. kolovoza 1889. br. 6930), to se onda svaka osoba napose uvesti ima.

§ 30. Občinsko šumarsko osoblje ne smije se udaljiti iz svog sreza bez dopusta.

Dopust taj podieljuje za svih osam dana u godini kr. kotar. predstojnik one kr. kotarske oblasti, u području koje dotični šumar (šum. pristav) svoje sjedište ima.

O tom se dopustu mora kr. županijska oblast odmah izvestiti.

Preko gore rečenog roka pak podieljuje dopust naravno putem župan. oblasti Njegova Presvjetlost veliki župan.

Isto je tako nuždan dopust za svako privatno odaljenje šumara (šum. pristava) iz uredovnog sjedišta ma i unutar granica šumskog kotara, koji mu je povjeren, ako tim nije skopčan službeni čin, koji se odnosi na šum. službu.

§ 31. Službena putovanja pak § 12. ovog statuta određuju kot. šumar (šum. pristav) sasma samostalno, te je samo dužan svoju odsutnost kr. kotar. predstojniku prijaviti. Prijava se mora zabilježiti u knjižici, koja se napose za to kod kr. kot. predstojnika nalazi, te je po obrazcu 3. § 10. sastavljena kao i u svoj dnevnik § 28. slovo a).

§ 32. Kr. kotarski predstojnik i kr. žup. nadšumar dužni su uvjeriti se svojim načinom, kako kot. šumari (šum. pristavi) svoju službu vrše i da li su i u koliko su istiniti izkazi, koje oni o svom službovanju podnašaju.

§ 33. S podčinjenim lugarskim osobljem (lugar. rezovi) dopisuje kot. šumar (šum. pristav) od strane kot. šumarije neposredno (naredba visoke kr. zemalj. vlade od 11. rujna 1889. br. 28368 glede poštarine) ili putem občinskog po-glavarstva.

S obć. poglavarstvi dopisuje kot. šumarija samo u slučajevih, koji se tiču odnošaja lugarske službe i možda nastale potrebe kod izvršivanja § 12. ovog statuta, u koliko nije nuždna intervencija kr. kot. oblasti.

Dopisivanje ovo biva s jedne i s druge strane u obliku molbe.

§ 34. S višimi oblastmi ne dopisuje kotarska šumarija, do jedino u slučajevih označenih u § 28. slovo f), jer se kotarski šumar (šum. pristav) smatra samo referentom kr. kot. oblasti; nu dužnost mu je u svojih mjesecnih izvještajih § 10. slovo d) ili u prešnijih slučajevih odmah, putem kr. kotar. oblasti županiju u kratkom izvestiti o svih odredbah i riešitbah, koje kr. kot. oblast u vlastitom djelokrugu glede šumarstva izdaje.

U navedenih slučajevih stavљa on proti njima opazke sa svoga strukovnoga gledišta.

§ 35. Disciplinarnu iztragu proti občinskom šumarskom osoblju određuje i vodi kr. žup. oblast kroz svog strukovnog organa (§ 34. slovo a. naredbe vis. kr. zem. vlade 4. ožujka 1871. br. 2144.).

U postupku karnostnom proti občinskom šumarskom osoblju, kad se radi o odputu njihovu iz službe, nadležan je u prvoj molbi upravni odbor županije (§ 39. zakona od 5. veljače 1886. o ustroju upravnih odbora).

§ 36. Konačno se imajući svi propisi šumskog zakona i naredaba te propisi privremene naredbe vis. kr. zem. vlade od 4. ožujka 1871. br. 2144. najstrože i najstrože držati.

Pojam trajnog uživanja kod šumskog gospodarenja.

Po njemačkom od prof. Weise-a.

Uživanje šumskih dobrodaka smatra se onda kao trajno, kad prihodi dolaze u jednakinjih razmacih vremena bez da se substrat uživanja ili materijalna glavnica umanjuje, povećava ili u svojoj dobnoj postepenosti bezkoristno mjenja, — sve to naravno s obzirom na sve činjenice, koje na veličinu uživanja u obće uplivaju.

Ovu definiciju razmotrit ćemo još pobliže.

Razmaci vremena, u koje užitci padaju, mogu biti veoma različni, a da pri tom ipak trajno uživanje postoji. Užitak, koji u dvije ili tri godine samo jedanput dolazi, može se isto tako trajnim nazvati, kao i onaj, koji svake godine dolazi, samo mora uvek u jednakim razmacima vremena nastupati. Ako se n. pr. stanoviti užitak svake pete godine očekuje, to treba da tečajem svake periode od pet godina on i dodje u određenoj mjeri.

Ali to ne стоји, а nije ni nuždno, da taj užitak pada u izvjestnoj godini te periode n. pr. u početku, sredini ili na kraju, iste. Može se želiti u tom pogledu pravilnost, ali se ta pravilnost ne smije smatrati bitnim dijelom pojma

o trajnom uživanju. Uglavljenje takva termina moglo bi u izvjestnih okolnostih biti podpuno neshodno, što više i štetno.

Da to dokažemo, navest ćemo jedan primjer: Jednom malom šumom gospodari se uz prekidno pet godišnje uživanje; sjek treba da počne u prvoj godini periode.

Godina se približuje.

Šumska uprava znade, da se na trgovih drvo za gradju danas ne traži, a zna i to, da će slijedećih godina razne gradjevine započeti. Ne bi li tu bilo sasvim nerazumno, kad bi ona prosto radi roka ili radi t. zv. trajnosti sjek odpočela? Tu bi bila naravna posljedica, da bi se uprava morala zadovoljiti s onim, što joj se za njena drva ponudi. U takvom slučaju bit će sjegurno opravdano, ako se pričeka, dok nastupe bolje okolnosti.

Ako je udešeno tako, da sječa pada u zadnju, petu godinu razdobja, to ipak ne će valjda nitko takvoj odredbi za volju propustiti zgodnu priliku te čekati sa sjećom do odredjene godine.

Slobodnu razpoložbu vremenom sječe valja bezuvjetno zahtevati, što više ova sloboda treba da ide tako daleko, da je upravitelj vlastan kod prekidnog uživanja prema okolnostima sječu dozvoliti. Ako je n. pr. jedna ploha, na kojoj 1000 m^3 stoje, odredjena za petgodišnje prekidno uživanje, pa se odmah prve godine nadje prilika, da se od toga 250 m^3 uz dobru cienu prodade — treba ih prodati, ako što drugo toga ne prieči. Potraži li kogod treće godine drugih 200 m^3 , dobro, evo ih, a s ostatkom čekat ćemo do kraja razdobja.

Takovo uživanje ostaje ipak trajno, jer se podržava u određenom okviru te se u pet godina prosjekla odredjena ploha, ni više ni manje.

Trajno uživanje iziskuje nadalje prema našoj definiciji, da se glavnica na štetu ne umanji ili poveća. Ovdje namjerno ne uzimamo izraza „ne mienja“, jer kad se uzme na oko glavnica od drva, onda taj izraz njoj nikako ne odgovara. Postojeća glavnica od drva može se samo tako uživati, ako se troši a trajno se uživa onda, kad se na mjesto dozrele porastline zasadи nova mlada, koja će moći u svoje vrieme onu staru podpuno zamieniti.

Razumjeva se, da se glavnica mora mienjati, jer se promjene skoro neprekidno uvadaju i provadaju samom gospod. osnovom. Uzmimo n. pr., da je u jednoj šumi neki dobni razred u pretežnoj mjeri zastupan, dok drugi manjkaju; pretvorba ove stare zalihe u drugu od bolje postepenosti bit će posve opravdana a ne će se pojmu trajnosti protiviti.

S ovakovim obrtom ili pretvorbom čvrsto je spojeno stalno umanjivanje ili povećavanje drvene zalihe, te se s toga mora ovo smatrati normalnim obrtom, koji ne smeta njenog uživanja.

Kad bi imali n. pr. borovu šumu III. boniteta od 60 ha u normalnom obrastu i s 60-godišnjom obhodnjom, tu bi imali po skrižaljci o prihodu normalnom zalihu od 8458 m^3 . Ali ako dobni razredi stope tako, da su 20 ha od 60 godina, 10 ha od 50, 20 ha od 15 i 10 od 10, to je zaliha:

20 ha od 60 god.	=	5680 m ³
10 " " 50 "	=	2470 "
20 " " 15 "	=	1240 "
10 " " 10 "	=	360 "
		9750 m ³

Ako ostavimo 60 godišnju obhodnju, eto ti suviška u zalihi, koji tečajem gospodarenja izčeza. Uživanje svāđja zaliha na pravu količinu; prihod je za izjednostvno vrieme veći od normalnog užitka, ali se to uživanje mora ipak smatrati trajnim.

Ono, što se više uzelo, ne djeluje na stanje šume štetno, nego to stanje regulira. Na isti način može užitak izprva da zaostane za onim, koji se kasnije kao trajan uglavi. Radi toga je gornja definicija tako udešena, da po njoj uživanje ne smije bezkoristno promieniti odnošaja dobnih razreda.

Iz ovih stavaka i primjera sledi, da je pojam trajnog šum. uživanja vanredno težko shvatiti, što više da se ne da precizirati.

Dok se kod novčanih glavnica može posve izjednostvno reći, da je uživanje njihovo onda trajno, kad glavnica kamate nosi, dakle kad se kapitalu niti oduzima niti dodaje — pokazuje se to trajno uživanje u šum. gospodarstvu uvek samo kao približna vrednost, dà, kao približna vrednost oko definiranja koje su više od 100 godina mnogo snage s velikim trudom nastojale.

Ako promotrimo odredbe starih šum. i lovskih zakona, opazit ćemo, da se već u davno vrieme vodila briga o trajnom uživanju. Neuredno i samovoljno uživanje prečilo se odredjivanjem sječina, a samovlastno rukovanje sa sjećom kaznilo se. Pri samoj sjeći išlo se za tim, da se sitnijeg drvlja dovoljno za budućnost ostavlja. A ima i takvih naredaba, kojima se naredjivala sjetva i sadjenje za podizanje podmladka. Dosta rano odpočelo je i razdjeđivanje šume u šestare. Naravno je, da su u tom ležali samo zametci pravog reguliranja. Gospodarenje vodilo se u obliku preborne odnosno srednje šume. Ovi oblici dadu se samo uz stanovita pravila s njekom sigurnošću udesiti za trajno uživanje pa još uvek zadavaju vanredne težkoće. Što je od tih oblika naročito od srednje šume još preostalo, sve to mora preći u visoku šumu s toga, što se u njih ne da gospodariti trajno već tvrdajući, čime se nagomilava materijalna glavnica, koja će u svojoj veličini i samo šumsko gospodarenje u veliko otežati. Pa kao što to često biva, da ono, što je umrlo u srodnom obliku gotovo u isto doba uskršava, isto tako vidimo sada, da se pokraj zadnjih ostanaka prebirnih i srednjih šuma diže nova regulirana preborna šuma, vidimo vis. šume s dve i više sjekova s podmladkom i bez njega, progadjavanje s govorim podmladkom, sve same forme, koje hoće da spase dobre strane starog šumarstva.

Prelaz s prebornih i srednjih šuma na visoku šumu, to je u povjestnici šumskej hunka, od koje je nauka o uređenju šuma zblijna napredka učinila. Visoka šuma bijaše oblik reda, te i ako se često podižu tužbe protiv šablonâ, koje su u tom redu, ali ipak korist mu se ne smije poreći.

Johann Gottlieb Beckmann ima se smatrati prvim pobornikom visoke šume. On je svojim spisom: „Gegründete Versuche und Erfahrungen von der zu unserer Zeit höchst nothwendigen Holzaat, 1755 i 1758“ utro stazu visokoj šumi, a ujedno se mora smatrati i začetnikom šum. taksacije. I tu je dao svojim naputkom 1759 snažan temelj za dalji razvitak.

Beckmann hoće da osigura trajnost uživanja izpitivanjem šum. rente, koja bi se kao mogla dobivati prema veličini današnje zalihe uz nizki postotak prirasta. Njegov proračun dohodka riešava se prostom zadaćom iz računa o renti. Koja se godišnja renta može za trajanja ciele jedne obhodnje dobivati, ako se sada izvjetna glavnica položi a kamatna mjera ako $1 - 2 \frac{1}{2} \%$, iznosi?

Prije njega htjeli su trajnost uživanja zajamčiti razdjelbom šume na šestare. Podjelba šumskog sreza na toliko sjećina, koliko godina obhodnja broji, uz odredbu, da se svake godine samo jedan šestar posieče, to je tako prosto sredstvo za zajamčenje trajnog uživanja, da ga Beckmann sa svojim komplikiranim postupkom nije mogao potisnuti. Bistro i praktično oko Fridrika Velikoga pridržalo je podjelu šume na sjećine što se dalo duže; tek se kasnije postupak podjelbe drva razvio, kao što opisuje Hennert u svom djelu „Anweisung zur Taxation der Forsten nach den hierübergangenen und bereits bei vielen Forsten in Ausübung gebrachten kgl. Pr. Verordnungen“ 1791 i 1803.

Oettelt zagovara u svojih djelih, koja su po razvitak nauke o taksaciji važna, takodjer podjelu plohe, i traži mjerilo, kojim bi se dala odmjeriti površina za godišnju sjeću, ako hoćemo da imademo uviek što moguće jednacije užitke.

Svakojaka sredstva i putevi pokazuju se jedan za drugim, i svi hoće da reguliraju užitak šumski i osiguraju trajnost uživanja. Ali ove dvije kategorije stoje svuda; jedna se oslanja na drv. gromadu, druge na površinu. Kao pobornik prve dodje Georg Ludwig Hartig, a kao pobornik druge Heinrich v. Cotta. Geniju ovoga zadnjega podje za rukom te je oba načela spojio i tim položio temeljni kamen kombiniranoj razdobnoj podjelbi (komb Fachwerk), onoj metodi, koja se ovoga časa mora smatrati najrazširenijom u praksi. Tok vremena ide odlučno natrag onoj jednostavnoj tački plošne podjelbe, sve se više odvraća od onih sitnih iztraživanja ciele zalihe materijala, na pusto upotrebljavanje ove oline za dokaz trajnosti.

To se dade iz odnošaja podpuno razjasniti. Što su gori šumski odnošaji a naročito, što je nepravilniji obrast, u toliko je labavija sveza izmedju gromade i plohe. Ako se traži da je užitak približno jednak, onda će se ploha u ovakovih okolnostih težko ili samo okolišavajući upotrebiti. Sjećina od 2 ha n. pr. može dati vanredno različne materijalne donose te bi vlastnik šume težko bio zadovoljan s takovim uređivanjem. Pravom i sasvim umjestno stupa tu sad načelo podjelbe gromade.

Istom s uređenjem šumskih odnošaja postat će sveza izmedju plohe i gromade čvršća; gromada stupa kao funkcija neodvisna od plohe i vrstnoće tla i toga časa pruža ploha povoljniju i čvrstu podporu reguliranju gospodarenja.

Beckmann ima očevidno onakve odnošaje pred sobom, kakve pokazuje reko mјere izsječena preborna šuma; neuredna u svakom pogledu. S toga i absolutno ne upotrebljava plohe; za nj nije ona od pomoći.

Oetelt gospodari u Türinžkoj šumi uz daleko pravilnije odnošaje. Oblikime, koju on pred očima ima, priliči našoj (njemačkoj) visokoj šumi, odnosno sibližava joj se u oplodnoj sječini; za njega postaje ploha pomoćnim sredvom za reguliranje gospodarstva.

A ako postavimo Hartiga i Cottu kao primjere, to ćemo opaziti, da i na jih uplivaju okolni odnošaji. Hartig ima u Hungenu pred sobom u t. zv. Starkwaldungen sad srednju, sad preložnu šumu, sad oplodni sjek, ali nigdje redjene odnošaje. Nije drugčije ni u Dillenburgu, a kad on prema Pruskoj le, dolazi on u onu zemlju, gdje se je podjelba gromade najfinije razvila teao najshodnija već dugo vremena vlada.

Cotta kao sin Türinžke šume sa svojimi sklopljenimi visokimi sastojimati zagovara bezuvjetno reguliranje gospodarstva pomoću plohe i nalazi, da nu je idea posve izvedljiva u saksonskih šumah.

A popravljanjem šumskih odnošaja, što nastupa pametnim uživanjem, revnim gajenjem, oslobodenjem šume od teretnih servituta, sviči se u Pruskoj sve to više staro krzno i prihvaćaju se Cottine ideje, a da ipak niesu kao jedino spasavajuće načelo usvojene. Zadnji korak približenju Cottinoj namisli bijaše razlučenje ciele oborene dryne gromade u glavni i predhodni užitak (Haupt- und Vornutzung).

O tom nema sumnje, da će se šum. uredjenje opet sve više oslanjati na plohu, što se budu odnošaji obrasta u šumi poboljšavali, što više, njoj jedinoj predstoji budućnost.

S mnjenjem šumskog tehnika dolazi vrlo često vlastnik šume u opreku. Šumarstvo je vanredno sigurna radnja, koja malo posla zahtieva. Ako su gojbeni poslovi dovršeni, stoji sastojina kroz nekoliko godina, bez da se oko nje radi. Od vremena na vrieme prigleda šumar, da li se niesu pojavili škodljivi zareznici ili gljivice, te, ako je nuždno, pošalje nekoliko radnika, koji osušena stabalca počupaju i škodljivo leglo unište.

Poslije desetak godina dolazi proredjivanje. Proredjivanje iziskuje istina truda, ali ono to po pravilu i naplačuje, i što je porastlina starija, u toliko više donosi taj posao dobiti. Tako prolazi jedan decenijum za drugim, dok se porastlina u novac ne pretvorii. Šumu može doduše ošteti vatra, vjetar i zareznici, ali ipak ne može nijedno od toga — pa ni sama vatra — uništiti materija podpuno, i još uvek ostaje nješto, što se dade upotrebiti. Po izkustvu ne dolaze takove štete često, te se šum. privreda ipak mora smatrati sigurnom. Šumar riedko kad oskudjeva radenom snagom; vrieme žetve u šumarstvu nije onako strogo odredjeno kao kod poljodjelstva. Tko ne dobije radnika s jeseni, čeka do zime, sieče s proljeća a u nuždi i ljeti. Naravno je, da mogu tim nastupiti neugodnosti, kadkad i prave štete, konačno može se porastlina prodati i na panju i sječa prepustiti kupeu.

Briga o podizanju šume spada na šumara; vlastnik šume pita samo z veličinu rente, koju šuma daje. Njemu je svejedno, da li ta renta dolazi o 100 ili 800godišnje porastline ili od još mlađeg drveća. To mu se ne može i zamjeriti. Njemu je nadalje svejedno, da li je materijalna renta veća ili manja samo ako mu prodajom materijala željena dobit u ruke dodje.

Za što se šumar najvećma interesuje, tome je ostali svet ravnodušan. Št se tiče običnog gradjana, koji pod kirijom gradje živi, koji dakle gradje nikada n treba, ne mari on, da li se ima sjeći 60- ili 80godišnja bukovina, hrastovina i borovina. Ali ako se kaže: i občinska šuma doniet će ove godine za 10% manj novaca nego lane, te se taj manjak mora naknaditi na izravnu porezu, onda je druga stvar. Tu se onda pita: za što da se ne udesi šum. renta tako, da svake godine jednak dolazi ili barem da nije tako velika razlika?

Što može šumar na to pitanje odgovoriti i čim svoj sistem obraniti. Može razložiti gradjanu, kako praksa i znanost već od davna idu za tim, da se god. renta jednakom učini. Razvitak nauke o šumskom uređenju upravo je izazvan usled želje, da se iz šume trajno jednak renta dobiva.

Tome je imalo poslužiti prosto razdieljenje šume na sjećine. Danae ide za tim kombinirana podjelba. Od proste podjelbe na sjećine, gdje su plohe jednake, prešlo se k razdieljenju, koje obećava jednakе rente u materijalu. Na dobrom tlu odmjerenе su male, na lošijem veće sjećine; u dobro sklopljeno posjećini uzete su manje u protivnom slučaju veće plohe; procijenjeni su dočni sjećivosti (Haubarkeitserträge), koji se razdieliše jednak na cielo vrieme obhodnje; uze se za osnov ploha, spoji se jedno s drugim, u kratko činilo se sve, što se samo izmisliti moglo. Zasnovaše se gospodarske knjige, što služe uređenju godišnje bilance, kojom se doznavaju i izpravljavaju pogreške u procjeni, te se dovodila u sklad ova s donosom.

Nadalje moći ćemo tomu gradjanu razložiti još i to, kako se iz te težnje razvio jedan sistem, koji je za gospodarstvo jedne države dobar, pošto tamo šumski prihodi sačinjavaju samo jedan mali dio čitavog dohodka, te se onda one razlike mogu lako izravnati. Ovaj sistem daje upravljajućemu činovniku veliku slobodu, koja mu je u šum. gospodarstvu neobhodno nuždна, a pri tom je ipak okvir, u kom se gospodarenje kreće, tako čvrst, da se ne može lako razklimati.

Ali pokraj svega toga moramo priznati, da nam je samo reguliranje materijalne rente donekle u vlasti, ali regulirati novčanu rentu još niesmo u stanju. Medju tim posjednik nedržavnih šuma u obće ima pravo od nas zahtevati, da sistem i u tom dopunimo.

Da se ovaj cilj postigne nuždno je, da se interesi šumara drže razlučeni od interesa vlastnika šume, i to, što moguće većma. Šumara ne smije nitko priečiti u izvadjanju onih mjera, koje on drži, da su za unapredjenje šume nuždne. Njegovo nastojanje treba da ide za tim, da se šuma na visoki stupanj podigne; njegov posao treba da je i da bude, odredjivati sjeću, voditi ju, i sve oko izradjivanja drva činiti, što vodi, koliko je moguće, boljem unovčenju drva. Pro-

aju može on isto tako kao i vlastnik šuma obaviti. To je tačka, gdje se kruovi njihovog djelovanja dotiču.

Kad dотle dodje, onda ima vlastnik šume svoju rieč. Od reguliranja šumente može se šumar oslobođiti, i vlastniku se mora to prepustiti. Ali vlastnik reba da se pri određivanju rente uviek obzire na stanje šuma i naročito ispjeh zagajivanja. Tu se onda opet pokazuju nove veze, koje trgovca sa šumanom vežu. A kad su te veze već tu, onda je želiti da jednom taj sistem, potom se sječa vani regulira, što moguće jednostavniji bude, te da ga vlastnik bez muke razumjeti može. S druge strane ne treba da ima težkoća pri reguliranju rente tako, da to šumar bez osobitog trgovačkog znanja može razumjeti, e da je to svaki podoban obaviti.

Kod nedržavnih šuma treba da vlada najveća jednostavnost u svakom obziru.

Razlučenje tehničkog od trgovačkog posla je kod drugih radnja nješto posve običnog. Svako poveće industrijalno poduzeće zavelo je to s uspjehom, a gdje obojica, trgovac i tehnik, složno rade, ondje se o tom razlučenju samo dobro čuje.

Da bog da, te se tako i za šumu reklo!

Preveo P. B.

LISTAK.

Zakoni i normativne naredbe.

Načelno rješenje u predmetu ovlaštenja u urb. občinskih šumah. Vis. kr. zemalj. vlada, odjel za unutarnje poslove, u Zagrebu, obnašla je odpisom svojim od 24. kolovoza 1889. br. 23182., rješavajući neki utoč, podnesen proti odluci upravnog odbora žup. zagrebačke, koja odluka bje izrečena u pogledu ovlaštenja u urb. občinskoj šumi, spomenutu napadnutu odluku u cijelosti potvrditi, prema kojoj vlastnikom urb. selištnog posjeda, koji ne imaju u obsegu urb. občine kuće i kućišta, te koji ne obitavaju unutar odnosne občine, doduše pripada urb. pravo drvarije i pašarije — nu s tim dodatkom, da se to pravo imade smatrati tako dugo suspendiranim, dok si dotičnik na svom urb. zemljištu ne sagradi kuću i kućište.

Lugarski državni izpiti mogu se iznimno i izvan sjedišta nadležne županijske oblasti obdržavati. U rješenju molbe gospodarskih ureda I. i II. banske imovne občine, obnašla je visoka kr. zemalj. vlada, odjel za unut. poslove, odpisom svojim od 28. kolovoza t. g. br. 25.387. upravljenim na kr. žup. oblast u Zagrebu, istu opunovlastiti, da smije u vlastitom djelokrugu odrediti, da se izpiti za tehničko i pomoćno lugarsko osoblje obdržavaju i kod kr. kot. oblasti u Petrinji ili Glini, za slučaj onaj, kad se za upitni izpit dovoljni broj onakovih kandidata prijavi, kojim je putovanje kr. žup. oblasti u Zagreb porad velike udaljenosti skopčano s potežkoćami i znatnim troškom.

U pogledu izdavanja svjedočba kao i u pogledu postupka pri obdržavanju til izpita pak, imat će u svakom takovom slučaju županijska oblast delegirati dotičnog kotarskog predstojnika, da izpitu prisustvuje kao zastupnik županijske oblasti, pa da s izvješćem dotičnog predsjednika izpitnog povjerenstva, odnosni zapisnik ob uspjehu izpita podnese, na temelju kojega će onda žup. oblast izdati odnosne svjedočbe.

F. X. K.

Sa drvarskog tržista.

Uspjeh dražbene prodaje drva u šumah investicionale zaklade. Dne 29. listopada 1889. bje obdržavana javna dražba o prodaji hrastovih, jasenovih, brestovih, bukovih i inih debala, nalazećih se u dolje označenih šumske česticah, u ukupnoj površini od 1800 jutarâ, pred povjerenstvom krajiške investicionale zaklade, kojemu je predsjedao preuzvišeni gosp. Dr. Livije Radivojević, a kao članovi fungirahu gg. finane. ravnatelj i minister. savjetnik baron Dragutin Skerlecz, vladni odjelni savjetnik Dr. Antun Stojanović, šumarski ravnatelj Emil Durst, vjećnik sudbenoga stola Antun Zaviška, i još tri vanjska člana povjerenstva investicionale zaklade.

Nakon otvorenja stigavših ponuda na pojedine hrpe, bje priobćen po povjerenstvu uspjeh dražbe, kao što sliedi; dostao je naime :

1. hrpu Orljak br. 4, 2265 hrast., 1107 jasen., 1428 brest. i 248 bukovih i inih debala; — procienbena vredn. 142.798 for. tvrdka Josias Eisler i sinovi u Beču s iznosom od 174,900 for.

2. hrpu Boljkovo br. 10, 6706 hrast., 1073 jasen., 1557 brest. i 523 bukovih i inih debala, procienbena vredn. 360.000 for. tvrdka Société d'importation de chêne u Barču s iznosom od 384.800 for.

3. hrpu Bok br. 11, 3462 hrast., 658 jasen., 1482 brest. i 362 bukovih i inih debala, procienbena vredn. 151.285 for. tvrdka Franjo Gamiršek u Mitrovici s iznosom od 198.000 for.

4. hrpu Sveno br. 13, 3605 hrast., 172 jasen., 800 brest. i 659 bukovih i inih stabala, procienbena vredn. 181.118 for., tvrdka Franjo Gamiršek u Mitrovici s iznosom od 234.000 for.

5. hrpu Paoovo br. 14, 9991 hrast., 1657 jasen., 2384 brest. i 438 bukovih i inih stabala, procienbena vrednost 386.301 for., tvrdka M. Vuk i sinovi iz Budimpešte s iznosom 468.650 for.

6. hrpu Deš br. 15, 5913 hrast., 123 jasen., 621 brest. i 1553 bukovih i inih debala, procienbena vrednost 362.626 for., tvrdka Union bank u Beču s iznosom od 441.856 for.

7. hrpu Narače br. 20, 4185 hrast., 64 jasen., 667 brest. i 38 bukovih i inih debala, procienbena vrednost 158.948 for., tvrdka Hirschler et Comp. u Beču s iznosom od 189.500 for.

8. hrpu Somovac br. 22, 7612 hrast., 1563 jasen., 1049 brest. i 1 bukovo deblo, procienbena vrednost 297.200 for., tvrdka Société d'importation de chêne u Barču s iznosom od 357.000 for.

9. hrpu Blata br. 24, 6959 hrast., 653 jasen., 1246 brest. i 137 bukovih i inih debala, procienbena vrednost 180.701 for., tvrdka Hugo Hartl u Zagrebu s iznosom od 205.880 for.

10. hrpu Smogva br. 26, 1933 hrast., 844 jasen., 538 brest. i 23 bukovih i inih debala, procienbena vrednost 51.264 for., tvrdka C. Morović, Šipušet Comp. u Sisku s iznosom od 52.000 for.

11. hrpu Krnjić br. 29. 5287 hrast, 485 jasen., 1067 brest. i 534 bukovih i inih debala, procienbena vriedn. 193.509 for., tvrdka Josias Eisler isinov i u Beču s iznosom od 229.000 for. i napokon

12. hrpu Krnjić br. 29. 3110 hrast., 458 jasen., 769 brest. i 70 bukovih i inih debala, procienbena vriedn. 120.906 for., tvrdka C. Morović, Šipuš et Comp. u Sisku s iznosom od 124.600 for.

Ukupno prodano je dakle 61.028 hrastovih, 8.857 jasenovih, 13.708 brestovih ter 4.586 bukovih i inih debala u procienbenoj vrednosti od 2.586,656 for. za 3.060.186 for., indi je preko procjene više postignuto 473.530 for., koji posljedak se sasvim povoljnim smatrati može.

M. V.

Prodaje drva. U službenom listu „Narodne Novine“ oglašene su sljedeće znanje prodaje drva, koje će se tečajem mjeseca studenoga t. god. putem javne dražbe provadjeti, a to:

Dne 11. t. m. prodavat će se kod kr. nadšumarskoga ureda u Vinkovcima uz primanje samo pismenih ponuda iz šuma područnih kr. šumarija Jasenovac, Lipovljane, Raić, Novagradiška, Županje, Vrbanje, Nemec, Morović i Jamina u 20 raznih hrpa: 26.377 hrastovih, 6984 jasenovih, 6189 brestovih i 4628 bukovih i inih debala, a osim toga u srezu Bukovica raičke šumarije bukovih stabala uz premjeru: $7214m^3$ za gradju i ino tvorivo, te $4810m^3$ za ogrjev u ukupnoj procienbenoj vrednosti u iznosu od 1.057.138 for., i nadalje deset milijuna jasenovih štapova za sunco- i kišobranu u razdobju od pet godina uz izključnu cenu od pet forinti po 1000 komada.

Pobliži uvjeti o upitnoj dražbi mogu se saznati kod kr. nadšumarskog ureda u Vinkovcima i kod gore pomenutih kr. šumarija.

Dne 12. t. m. prodavat će se kod gospodarstvenog ureda brodske imovne obćine u Vinkovcima i to takodjer uz primanje pismenih ponuda iz šuma pomenute imovne obćine, naročito u područnih šumarijah Cerna, Vinkovce i Rajevoselo u 24 raznih hrpa: 4.037 hrastovih debala s $22.056m^3$ tehničke drvne gromade u procienbenoj vrednosti od 211.065 for.

Dne 14. t. m. prodavat će se kod gospodarstvenog ureda petrovaradinske imovne obćine u Mitrovici, naročito samo uz primanje pismenih ponuda, iz šumâ pomenute imovne obćine a u područnih šumarijah Morović, Klenak i Surčin u 9 raznih hrpa: 6547 hrastovih, 51 jasenovih, 659 brestovih i 178 grabovih i inih debala s $10.637m^3$ za tehničku porabu i $32.531m^3$ za ogrjev sposobne drvne gromade u procienbenoj vrednosti od 128.324 for. Nadalje:

Dne 19. t. m. prodavat će se kod gospodarstvenog ureda II. banske imovne obćine u Petrinji samo uz primanje pismenih ponuda iz šuma pomenute imovne obćine, imenito u područnih šumarijah Dubica i Dvor u 10 raznih hrpa: 1676 hrastovih debala s $3039m^3$ za tehničku porabu sposobne drvne gromade u procienbenoj vrednosti od 22.153 for.

Glede gornjih iz šuma imovnih obćina oglašenih prodaja mogu se pobliži uvjeti saznati kod dotičnih gospodarstvenih ureda i kod područnih šumarija.

O uspjehu prednavedenih prodaja javiti ćemo pobliže u budućem broju našega lista.

M. V.

Lovštvo.

Množina potrovane zvjeradi god. 1889. u području kr. županijske oblasti iznosi: 23 kurjaka, 77 lisicâ, 213 skitajućih pasa, 3 divlje mačke, 7 orlova, 80 jastrebâ, 112 gavranâ, 430 svrakâ, 250 vranâ i 7 inih grabežljivacâ, ukupno dakle 1202 komada. Molimo p. n. gg. kr. župan, nadšumare i ostale sustručare, da nam izvole priobčiti slične podatke od svojih područja.

Osobne viesti.

Imenovanje. Kod gjurgjevačke imovne obćine imenovani su: Civilni tehnik i usposobljen šumar u Karlovcu Julijo Vraničar kot. šumarom sa sjedištem u Novigradu i obćin. šumarski pristav u Velikoj Gorici Elzear Mlinarić šumarskim vježbenikom; nadalje kod gradiške imovne obćine abituirient gospodarsko-šumarskoga učilišta križevačkoga Vjenceslav Potočnjak privremenim šumarskim vježbenikom, sva trojica sa sustavnimi berivi.

Sitnice.

Tamanenje puha i uporaba puhotvora krvna. Pod tim naslovom pripisao je ovom uredničtvu veleučeni gosp. dr. Drag. Čeh pod 8. listopada t. g. izpravak na sitnicu „Puh“, koja je izašla dne 1. travnja t. g. u broju IV. našega organa, ter nas pozvao na osnovi § 16. tiskov. zakona, da taj izpravak priobčimo u najblžem broju šumarskoga lista na istom mjestu, na kojem je u rečenom listu bila pomenuta sitnica.

Budući da je pomenuti izpravak nama dostavljen post festum, to se u smislu tiskov. zakona ne smatramo obvezanim uvrstiti ga, jer je zahtjev veleuč. gosp. zastario; ali da ova potonja okolnost nije niti nastala, držimo, da rečeni izpravak ne odgovara ustanovam navedenoga § 16. niti po formi niti po sadržaju, jer ne sadržaje izpravak činjenica. U ostalom izjavljujemo ovom sgodom, da se naš strukovni organ „Šumarski list“ u tom predmetu u obće neće više u ikakovu polemiku upuštati. Uredničtvo.

Ovogodišnji državni izpit za samostalno vodjenje šumskoga gospodarstva obdržavan je uslijed posebne naredbe visoke kr. zemalj. vlade, odjela za unutarnje potlove, pod predsjedanje g. kr. šumarskoga ravnatelja Emila Dursta u prisutnosti povjerenika gg. kr. zemalj. šumarskoga nadzornika Mije Urbanića, kr. držav. nadšumara Ivana Kolara ujedno kao perevodje i kr. župan. nadšumara Franje X. Kesterčanka. U svemu prijavilo se je 26 kandidata, od tih dobilo jih je dozvolu za polaganje izpita 23, dočim su 3 odpućena, jer nisu udovoljili uvjetom normativne naredbe za polaganje više državnoga šumarskog izpita. Nadalje su četvorica od kandidata odustala dobrovoljno od polaganja izpita, ter su dne 28. listopada t. g. 19 kandidata pristupili, na koji dan je u jutro započeo izpit pismeni.

Pristupiše pako k izpitu slededi:

Abramović Nikola, šumar. pristav brodske imovne obćine u Vinkovej;

Althaler Franjo, kot. šumar otočke imovne obćine u Korenici;

Arčanin Marko, kot. šumar otočke imovne obćine u Otočcu;

Borošić Andrija, kot. šumar slunjske imovne obćine u Vališšelu;

Ciganović Gjoko, šumar. pristav gjurgjevačke imovne obćine u Sokolovcu;

Hajek Bogoslav, šumar. vježbenik I. banske imovne obćine u Glini;

Hranilović Andrija, šumar. pristav otočke imovne obćine u Krasnu;

Kern Antun, šumar. vježbenik ogulinske imovne obćine u Ogulinu;

Kiseljak Josip, šumarski pristav križevačke imovne obćine u Belovaru;

Koprić Andrija, šumar. vježbenik II. banske imovne obćine u Dvoru;

Lach Gustav, kot. šumar slunjske imovne obćine u Rakovcu;

Marinović Josip, šumar. pristav I. banske imovne obćine u Glini;

Moćan Matija, šum. pristav ogulinske imovne obćine u Rakovici;

Mocnay Dragutin, šumar. vježbenik petrovaradinske imovne obćine u Moroviću;

Polaček Dragutin, kr. šumar. kandidat u Mošunu;

Resz Antun, šumar. pristav u Samoboru;

Rukavina-Liebstadtski Rudolf pl., šumar. pristav gjurgjevačke imovne obćine u Belovaru;

Sekulić Vladimir, kr. šumar, vježbenik u Jasenku i
Trötzer Dragutin, kot. šumar u Dugomselu.

Prvi dan dobiše kandidati sliedeća tri pismena pitanja:

I. Koje prednosti odlikuju sadnju i koje sjetvu, kada se preporučuje sadnja, a kada sjetva?

II. Kako se ustanovljuje godišnji etat kod razmjernoga razšestarenja?

III. Neka so pobliže označi škodljivost šumske paše u raznih stojbinskih odnošajih i kod raznih vrsti drveća, te što vam je služilo za temelj i mjerilo u pogledu procjenjivanja šumske štete, nastale šumskom pašom?

Drugi dan t. j. 29. listopada t. g. dobiše kandidati daljna tri pismena pitanja:

I. Neka se proračnna odšteta, koja bi pripadala posjedniku njeke borove šume, koja mu je u 45. godini paležom uništena. Po nazorih vještakā mogli bi se od dana paleža, pa do sječe u 70. godini očekivati još sliedeći prihodi:

u 50. godini 67·2 for.

" 60. " 79·2 "

" 70. " — kao međutomni užitei.

Sjećivni prihod 2970 for. Godišnji izdatak v za upravu, čuvanje, porez i t. d. iznosi 3·6 for., vrednost tla 362·56 for., dobitna mjera 3%?

II. Neka se opiše mjerački stol; valja opisati sve one načine mjerjenja, koji se mogu spomenutim strojem u praksi upotrebiti kod preglednih i kod nepreglednih čestica?

III. Kako se postupa pri pougljenivanju stoećih ugljevnika?

30. listopada započeli su ustmeni izpiti redom, kako je koji od kandidata brojku vukao.

Konačni uspjeh upitnog izpita objaviti ćemo u budućem broju našega lista.

M. V.

Uporaba guljenja hrastovih šuma, treslovina i šumski nuzgredni užitei.
Sve, što je staro, s tim u koš, podvikuje moderni svjet! Mi se žali bože od svega starodrevnoga smješeti odvraćamo, kao da se ne bi sve ono, što su naši stareci znali i radili, s današnjim duhom vremena sudašalo. Mi se dapače stidimo zagovarati stara izkustva, mnijući, da je dobro samo ono, što je novotarija. To je i uzrok, da se uvek o najrazličitijih stvarih i predmetih novi pokusi prave, a zaboravlja se, da su oni bili već našim starim dovoljno poznati, nu da su propali upravo radi propuštanja starijih izkustava i s neobzira na starija djela, koja se pustilo, da gdje u kutu sagniju. Sad se pomaljaju oni na novo kao nove ideje. Kad se ne bi stidili radi naprednjačkoga duha stare već gribovi obasute knjige pročitati, to bi se uvjerili, da su mnogi od ovih novih, znanstveno razjašnjenih, višegodišnjih rezultata iztraživanja uzprkos njihovoj neoborivoj važnosti za obće dobro i obrtnost, našim predjim već davno poznati bili.

Nehajnost napram starim izkustvom i izumom uvukla se u sve grane znanosti i prakse; pa evo i današnji dan ondje, gdje si je šumarstvo dostoјno stanovište steklo, te ga i ne strukovnjak živahnim okom prati, gdje razna znanstvena pitanja i prieori, koji u tu struku zasiecaju, sveobču simpatiju nalaze, ipak je žalostna uznositost svoje mjesto pridržala, te se, kao što i njegda, tako i danas, sve staro zabacuje i priekim okom gleda.

Zaštita šuma je na dnevnem redu već odavna, pa je ovo pitanje doživjelo živahnih debata; ali i o raznih šumarskih porabah pojavljuju se razna mnenja, te nas iz poznate čeznje za novotarijami svaki dan iznenadjuju nove ideje, kod kojih uvidjamo, da su im vrelo naši predjii.

Čule su se već davno tužbe na nedostatak sredstva za strojbu; šešariča sve to više ne staje, a naši strojbari u nuždi posiju za drugimi treslovimi tvarmi.

Prem šiška nestaje, ali mi imademo i bez nje sredstva za strojbu, koja nas jeftinije doći mogu.

Danas su najpoznatija sredstva za strojbu, koja se najviše rabe, izim šiske: valonea (Querc. aegil.), hrastova i omorikova kora, napokon ruj (Rhus cotinus, Sumach od. Perückenstrauch).

Čim šiske ponestane a i valonee u izobilju nema, to su ne samo strojbari u neprilici, već i mi očutimo cienu kože.

Pred 80 godina nije se tako probiralo kao danas, pa se je puno bolja koža priredjivala onimi tvari, o kojih se danas ne sanja, prem je tolika oskudica treslovinе i prem je kemija daleko napred koračila.

Eto nam bukve vrlo razprostranjene; nu njeno se izvrstno drvo malo do sada za gradju upotrebljava, te jedino za gorivo rabi onđe, kamo nije dosegla željeznička i gdje niesu smještene pilane. Njezinom korom, lišćem i tobolci može se, veli Gleditscha, životinjska koža strojiti isto tako dobro, kao hrastovim treslom, samo ne steže toliko, kao hrastova kora.

Kora od johe (Anus glutinosa), divljeg kestena (Aesculus hippocastanum), crnoga gloga (Prunus spinosa) i metljika (Tamarix gallica) dobra je takodjer za strojenje koža.

Je li vas koji znade za onu vrlo neugodnu travurinu u šumi zvana resulja (Erica vulgaris)? Upravo taj se grm može kod priredjivanja kože rabiti. Evo načina, kako da se prugotavlja:

Resulja se kuha u mjedenih kotlovih, pa se u mjedenih posudah ohladjuje do temperature, koju posjeduje živuća životinja, a tada se meću kože u tu tekućinu, koja se često mora da izlieva, a nova priredjena opet nalije, jer se na taj način strojba brže usavršava i koža je bolja.

Vele, da strojba s hrastovim treslom nije ni sluga toj metodi.

Dakako, da to neće moći nadopuniti porabe treslovine, radi toga bi bila hora, da dodje na red uzgajanje šuma guljača, pa i doba je, da se u našoj domovini ovomu znamenitomu načinu gojenja budućnost namieni.

Predviđa se, da su se zanimali ovim znamenitim pitanjem mnogi naši gojitelji šuma, pa i brojkama i praktičnim pokusi dokazaš znamenitost takovih šuma.

Kao u svemu tako i kod te grane šumarske privrede imade odpornjaka, koji ne prodrije dublje u to znamenito pitanje, a još manje posjeduju kakovog izkustva, te vele: „gulenjem šuma doći ćemo do haranja istih“. Kad strukovno naobraženi može takove nazore imati, a kuda će tada neuk zalutati?

Mi ne mislimo ni iz daleka zauzeti se svagdje za guljenje šumâ i uvjereni smo, da gdje gdje može to i škoditi; nu ipak mislimo, da možemo tvrditi, da su njeke šume u Hrvatskoj i Slavoniji za ovaj način gojenja tako rekući kao stvorene, i da će uvedenjem uporabe guljenja šuma u našoj domovini naše šumarstvo znatno napred koraknuti.

Ne ćemo, da zastranimo, eto nam u samom mjestu primjera. Uprava daruvarske gospoštije prodala je ove godine šum. predjel Zdelarska Iva od 600 jut. trgovcu H. Löviu iz Budimpešte, da smije sva hrastova debla počam od 10 cm. do 40 cm. obieliti. Lövi plaća gospoštiji za hvat hrastovoga drva 8 for. a od jednog hvata drva dobio je 1 mt. cent kore i drva smio prodati.

Koru je sortirao u dvije klasse, jer i zbilja je mogao dobiti prima i muster qualität. Prima qualität je kora, koja je gladka i svjetla (Spiegelglanz), a iste je bilo 80%. Muster qualität je kora, dobivena od debljih debala, te trgovac veli, da ni u Ugarskoj nije mogao doći do tolikih postotaka.

Ne će biti s gorega, ako rečemo koju o samom načinu guljenja: Radnik odreže ručnom pilom nizko pri panju hrastovo deblo, očistivši granje, razdieli dotično deblo na metre, pa ga razreže na trupce, koje snaša na jednu hrpu, gdje s istih trupaca guli koru u podobi remena, koji je širok 10—15 cm. Tako oguljene trupce slaže u metre. Od metra plaća mu trgovac 1 for. — Opazili smo, da je iole marljiv radnik zasluzio

u tjednu 8—10 for. nu nemojte uzeti s uma, da je toliko zaslušio Primorac i Ličan; naš pusti Slavonac dotjerao je u tjednu od 3—5 for.

Kad je radnik koru ogulio, nastavio je sošice u visini od 70 cm. a u razmaku od 50 cm., pa na te sošice metnuto pritke i to, da koso stoje, te na taj jednostavni sušionik metnuto koru okrenuvši nutarnju stranu kore prema zemlji.

Kad se kora osušila uzmu radnici okvir, koji je dugačak 80 cm., a širok 60 cm.; na svakom njegovom uglu nalazi se motka, a na svakoj protivnoj motci nalazi se uže, koje služi za to, da se motke ne razidju. Radnik sad umeće osušenu koru u tako predjeni stroj te veže u snopove, ove snopove transportiraju do mлина, koji je namješten u Daruvaru, ne daleko od kolodvora.

U tom mlinu radi do 30 ljudi po 14 sati na dan; u jedan se dan samelje 5000 snopova. Ovako samljevena kora odprema se u vrećah u Zagreb i Rieku.

U tom se može vidit, da je to za siromašan narod velika blagodat, da si uz mogne u tih težkih vremenih zasluziti koji novčić, da se protura.

Ne bi bilo s gorega, kad bi uprava daruvarskog vlastelinstva više takovih šuma odgajala samo za tu industrialnu granu, a ovdje je živa sgoda, u kratkom razdoblju znatne dohodke doživjeti, a i siromašnom narodu pružiti sgodu za zaslugu.

U početku te razprave rekosmo da će šešaricā nestati kao i valonee, dakle će se uvidjeti potreba uzgajanja šuma guljača.

U kratko nacrtano: U interesu veleposjednika zemljišta odnosno posjednika šuma leži, da bi pribavili važnost raznim treslovinam, što se nalaze u šumi i što do sada već u početku označene i nerabljene, pa bi se tim načinom gospodarom omogućilo, da mnoge do sada kao šumski korov označene, šumske plodine učine znamenitim plodinama, i da dobivaju njeke do sada ne slučene šumske nuzgredne užitke.

F. St.

Prinos k tumačenju § 9. do uključivo § 11. odnosno § 13. šum. zakona.
§ 9. uključivo § 11. (imalo bi biti do uključivo § 13.) šum. zakona udešava odnošaj između ovlaštenika (Servitutsberechtigte) i vlastnika šume, ter se s toga ustanove § 9. do § 11. odnosno uključivo § 13. šum. zakona protežu dakle na one šume, koje su otegočene pravom drvarenja, tako zvanimi šumskim služnostima.

Ovakovo tumačenje ustanova rečenih paragrafa ne sledi samo od poređanja, kojim su u šum. zakonu jedan za drugim nanizani, a navlastito u smislu § 9., nego i po sadržaju samih paragrafa, a po gotovo po smislu ustanove § 14. šum. zakona, budući se ondje kaže doslovce, da „po mjeri ustanova, sadržanih u § 9. do uključivo 13., imadu posjednici takovih šuma, s kojimi je skopčano pravo drvarenja, ovlaštenikom ono, što ih drva ili stelje ide, po poprednjoj prijavi nazačivati u primjerenu vrieme“ . . .

Sve ove zakonske ustanove imadu tu svrhu, da s jedne strane ovlaštenik prekomjerno ne uživa šumu sbog štetnih posljedica na uzgoj šume, a s druge strane, da niti vlastnik šume ne prikrati ovlaštenika u pravu uživanja sbog možda preteranih obzira pogledom na uzgajanje šume.

Prema tomu ne vriede ustanove § 9. do uključivo § 13. šum. zakona za su-kromnog vlastnika šume, prem bi se mogle donjekle i to samo njeke iz pojedinih paragrafa iztrgnute izreke i propisi protegnuti na su-kromnog vlastnika šume.

Propisi, s kojimi šum. zakon ogojne svrhe u smislu § 9. do uključivo § 13. u šumama, obterećenim pravom drvarenja (šumskim služnostima) postići namerava, upriličeni su za su-kromne vlastnike šumâ u § 2. do 4., 6. i 7., u kojima se zabranjuje krčenje i haranje šumâ odnosno nalaže pošumljivanje, te određuje postupak sa šumama, stavljenim pod zaštitu.

V. R.

Divlje svinje pojavile su se u šumah brodske imovne obćine u znatnom broju ter prave veliku štetu na kulturah. U srezu Kunjevcih su, kako nam prijatelj odanjejavlja, ti nemili gosti svu ovogodišnju sadnju žira pod motiku uništili. Ova neman-

doseli se od njekoga vremena iz Fruške Gore, a bojati se je, da će se ondje znatno razploditi, jer kraj imovinskih i državnih velikih branjevina, ako mah preotmu, biti će jih skoro nemoguće ntamaniti. Do sada se pokazalo u praksi, da se s hajkami občinskim neda ništa postići. Na svaki način morati će se tomu velikomu zlu radikalno na put stati, što bi od velike koristi bilo ne samo imovnoj občini, nego i obližnjem žiteljstvu, koje od tih nemilih gosti mnogo trptiti mora.

Što razumjevamo pod drvnom reservom? U našem šumskom gospodarstvu imamo većkrat tako zvane reserve ili suviške na drvnoj gromadi. To je naime ona količina drvâ, koja preko uormalne gromade drvâ preostaje u stanovitoj gospodarstvenoj jedinici, a služi nam u svrhu, da možemo tim nadomjestiti odnosno izravnati nastavši manjak drvâ na normalno stanje kojeg urednjajnoga razreda i tako na put stati, da nam se normalni etat neprekine, nego namaknućem iz takovih reseraa jednak ostane.

U gospodarstvu šumskom razlikujemo stalne reserve i takove, koje se porazredaju. Stalnimi reservarmi nazivljemo takove porastline, koje nisu ni jednoj gospodarstvenoj jedinici pridieljene, nego služe samo namjenjenoj svrsi; dočim se reserbe, koje se porazredaju, drvnoj zalihi dotične gospodarstvene jedinice pripoje, ter se od jednoga razdoblja obhodnje na drugo razdobje prema potrebi prenašaju.

Stalne reserbe drvâ neodgovaraaju svojoj svrsi, a to zato, jer uzmemli u gospodarstvu našem mlađe porastline za reserbe, te ako nam već u prvom razdobju obhodnje nastupi stanoviti manjak na prihodu; to se nemožemo tako mlađimi porastlinama za nadopunak manjka poslužiti, jer nisu još za sjećnju dozrjele. Usuprot pako imamo li za reserbe već sjećive ili za sjećnju približno dorasle šume, to takove nemožemo tečajem ciele obhodnje pridržavati, jer nećemo u zadnjih razdobjijih obhodnje već rezervne zalihe imati. Da se tomu izbjegne, biti će najshodnije, da obhodnju ili razmjerne povisimo ili pako odmah pri uredjenju šume, t. j. kod razvrstanja šumâ u pojedine gospodarstvene jedinice, o tom nastojimo, da dobijemo znatniji višak na zbiljnoj zalihi u razmjeru prema normalnoj drvnoj gromadi.

U prvom slučaju može se kod nastavše nejednakosti količine potrajnog prihoda obhodnja razmjerne sniziti, ter će se onda dobiti iz postupnih doba drvâ, koja će premašiti sniženu obhodnju, dovoljna rezervna zaliha.

U drugom slučaju ćemo nalazeći se višak drvne zalihe razmjerne porazdeliti na cielu obhodnju, ter u tom slučaju nastavši manjak glede potrajnog užitka prihoda nadomjestiti iz pomenutoga viška dryne gromade.

M. V.

Postupak kod vinkulacije i devinkulacije vrednostnih papira, te realizovanje izžriebanih zadužnica. Svaka obveznica može se na ime stanovite zaklade, moralne ili privatne osobe vinkulirati dati.

Kod blagajne vinkuliraju se samo efekti takovih zaklada, za koje se znade, da su trajne, te da neće tako brzo prinuždene biti svoje vrednostne papire prodavati.

Više obveznicâ jedne te iste vrsti moga se u jednu na stanovito ime glaseću zadužnicu skup spisati.

Ta na ime glaseća obveznica dobije posebni broj, te nosi obično datum onoga dana, kada je izdana.

U tom pogledu prave iznimku samo zadužnice, založnice i dionice austro-ugarske banke, jer se više te vrsti efektâ ne mogu u jednu skup spisati, nego se svaka pojedina na stanovito ime vinkulirati mora.

Te vinkulirane obveznice zadrže svoj prvobitni broj, koji su i prije vinkulacije imale.

Odpema efektâ na vinkulaciju ima se tako udesiti, da im prvi dođući kupou prileži, te da se za vremena odpeme t. j. tako, da se može vinkulanje prije obaviti, nego što prvi kupon na zadužnici dospeva, čim se izbjegne tako zvanom izraynanju kamata, koje uvjek kompliciranu provedbu u dnevniku prouzročuje. S toga je najbolje, da se one obveznice, koje su vučenju podvržene, odmah odpeme na vinkulaciju, čim je vučenje obavljen, nakon što je konstatovano, da nijedna od obveznicâ u svrhu vin-

kuliranja odpremljenih, nije vučena. Ostale pak vučenju nepodvržene obveznice odpremaju se na vinkulaciju, iza kako je posljedni dospjeli kupon realizovan.

Tako na pr. odpremaju se na vinkulaciju zemljorazteretnice oko 10. svibnja i 10. studenoga svake godine, jer je tada već izkaz vučenih razteretnica pregledan, dočim se zadužnice sjedinjene državne papirne rente šalju tečajem mjeseca veljače i kolovoza, svibnja i studenoga, a sjedinjene državne srebrne rente tečajem siečnja i srpnja, te travnja i listopada, dakle iza realiziranog posljednjeg dospjelog kupona.

Obrazac A. sadržaje izkaz o na vinkulaciju odpremljenih obveznicah zajedničke i ugarske papirne rente, kao i ostalih vrednostnih papira, izuzam zemljorazteretnica.

S obveznicama zajedničke državne i srebrne rente šalje se izkaz u tri primjerka, dočim je za sve ostale papiре jedan primjerak dovoljan.

Obveznice državne papirne i srebrne rente, šalju se na vinkulaciju putem kr. državne glavne blagajne, sve ostale obveznice neposredno na dotični zavod.

Obrazac B. pokazuje izkaz o vinkulaciji zemljoraztereticā, koji se mora u jednom primjerku sastaviti, i s dotičnimi razteretnicama na zemljorazteretno ravnateljstvo hrvatsko odnosno ugarsko odpremiti.

Na vinkulaciju odpremljene obveznice ne stavlju se u dnevniku u izdatak, nego se dotična potvrda odnosno poštanska potvrđnica dotle mjesto odpremljenih obveznica u blagajnici čuva, dokle vinkulirana obveznica ne stigne.

Tada se istom odpremljene obveznice u dnevniku u izdatak, a prisjela na stanovito ime glaseća obveznica u primitak stavlja.

Za svaku vinkuliranu obveznicu plaća se bjelična pristojba, koja kod njekih 10 novčića, kod njekih pak 20 novč. i više iznaša. Ta pristojba ima se u dnevniku u izdatak zaračunati, vrhu koje nikakova namira potrebita nije, jer se prije plateža bjelične pristojbe vinkulirana obveznica dobiti ne može.

Devinkulacija obveznicā. Za provedbu devinkulacije obveznice, koja glasi na stanovito ime, potrebit je poseban nalog kr. zemaljske vlade, koji osim glavaru zemlje ili njegovog zamjenika još ili predstojnik dotičnog odsjeka, ili predstojnik kr. vladnog računarskog ureda supodpisati ima, pošto su dva podpisa na naredbi bezuvjetno potrebita.

Pošto je naredba, sadržavajući dozvulu devinkulacije, u hrvatskom jeziku izdana, imade se prevod iste na njemački jezik putem prevodne pisarne obaviti.

Kad je i izvorna naredba i prevod iste u njemački jezik u ruku, ima se najprije dotična obveznica zastupnikom one zaklade, imovne občine, crkvene občine i t. d., na čije ime glasi, odpremiti, da na istu očitovanje (cesiju) po priloženom obrazcu C. na hrbitu napišu, te uredovnim ili inim pripadajućim pečatom provide i natrag blagajni povrate. Ako je obveznica od pol arka, onda se cesija na zadnjoj strani napiše, ako se pak sastoji iz cieleg arka, tada se ista na drugoj strani napisati ima. Kad je takova s cesijom providjena obveznica u ruku blagajne, sastavi se vrhu nje izkaz, po obrazcu D., kojemu se priloži obveznica, izvorna naredba i prevod iste, i odpremi putem kr. državne glavne blagajne.

Za devinkuliranu obveznicu dobiju se obveznice s kuponima, koji teku od onog roka, do kog su zadnje kamate od vinkulirane obveznice podignute, dakle, ako su na pr. od obveznice srebrne rente kamati za vrieme od 1. siečnja do 30. lipnja 1889. podignuti, tada će dobivenoj obveznici s kuponima, prvi kupon glasiti od 1. siečnja 1890.

O svakoj obavljenoj vinkulaciji i devinkulaciji imade se zemaljskoj vlasti izvješće podnjeti uz točan opis dobivene vinkulirane odnosno devinkulirane obveznice iznos plaćene pristojbe.

Napokon prileži pod E. dopis e. kr. ravnateljstva državnog duga od 10. svibnja 1889. broj 2237., odpravljen na kr. zemaljsku blagajnu, u kom je postupak glede cesije točno razložen.

Postupak kod izvučenih obveznica. Čim izkaz vrhu obavljenog vučenja stigne, imadu se izkazi efektā, odnosno glavnične knjige pregledati, i ako je koja izvučena, to zabilježiti.

Kod vinkuliranih zemljorazteretnica mora se dobro paziti, da li je ista s cielem nominalnom vrednosti ili samo s dionim iznosom izvučena. Ako je s cielem iznosom vučena, onda se poslije 6 mjeseci nakon obavljenog vučenja ciela nominalna vrednost od dotične blagajne uz uredovnu namiru podignuti ima.

Namira ima glasiti ovako:

Namira.

Na — forinti slovom . . . forinti a. vr., koju je podpisana blagajna kao odpadajući iznos za realiziranu dne 30. travnja t. g. izžriebanu zemljoraztereticu (dto) broj . . . lit.

A vrhu ili (dto) broj . . . vrhu sa kuponi od $\frac{1}{5}$ 1890.

iz kr. zemljorazteretne blagajne u Zagrebu u gotovom primila.

Za vučene ugarske i cislitavske obveznice ima se namira u njemačkom jeziku sastaviti.

Kod izvučenih razteretnica s dionim iznosom imade se dotična obveznica u izvoru s dopisom na realizovanje odpremiti, a vrhu dione svote — uredovna namira sastaviti — pribrojivši istoj 5% odpadajući na konvencionalnu vrednost.

Potonje valja samo za hrvatske zemljorazteretnice i razteretnice zemaljā, zastupanih u carevinskom vieću, pošto su sve ugarske i erdeljske razteretnice jur na austrijsku vrednost konvertirane.

Kad je samo dioni iznos jedne lit. A. zemljorazteretnice izvučen, onda se za neizžriebanu svotu dobije obveznice s prvočitnim brojem, a ostala izvučena svota u gotovom.

Dopis i namira ima glasiti na zemljorazteretnu blagajnu.

Izvučena obveznica imade se prije odpreme u dotičnom dnevniku u izdatak staviti, a gotovina i odnosna diona obveznica tek onda u primitak uzeti, kad ista stigne, te tada o cielego toj operaciji vlasti izvješće podnjeti.

Opazka. Izkaze vrhu izžriebanih obveznica valja točno pregledati i s blagajničkim izkazi sravniti, jer odgovornost za pravodobno realiziranje izvučenih efekta nosi dotični činovnik, kojemu je taj posao povjeren.

Nu po ovoj odgovornosti ima isti i materialnu štetu očekivati, ako se one obveznice, koje su izvučene, poslije šest mjeseci nakon vučenja ne realizuju, a kamati na iste sveudilj dižu, pošto se isti (kamati) prigodom zakašnjjenog realiziranja kao nepripadno podignuti od glavnice odbijaju.

Takova diferencija od obveznica, koje glase na veće glavnice, može biti veoma znatna, dakle i tim neugodnija po dotičnog činovnika.

Ako i niesu kamati od vučene obveznice dizani, već je obveznica s cielem glavnicom realizovana, nu kasnije nego li bi se to imalo učiniti, i tada je činovnik odgovoran za gubitak onih kamata, koji bi se dobili, da je vučena obveznica pravodobno realizovana i na kamate uložena. dakle za vrieme, kad se morala realizovati do dana, kad je faktično realizovana.

* * *

Ovaj naputak dobismo od stručara, a uvrštujemo ga s obzirom na okolnost, što ima mnogo u našoj zemlji imovnih občina, ter i inih moralnih korporacija, koje posjeduju znatne nepotrošive glavnice u vrednostnih efektih, pak će dotičnim upravnim organom upitni naputak u svakom pogledu dobro doći, naime kako im treba u pojedinim slučajevih postupati.

Verzeichniss

Ueber die von dem Unterzeichneten bei der k. Staats-Haupt-Cassa in Agram eingelegten Obligationen.

Obrazac A.

Opozika. Ovaj obrazac valja za svakovrsne obveznice izuzam jedino zemljorazterenice svih zemalja. Ime osobe, zaklade, bolnica, i t. d., na koje će nova vinkulirana obveznica glasiti, ima se jasno napisati. Potonja stavka stupca „Anerkung“, koja se tice kamata, može i drugič glasiti.
Ako je na pr. blagajna vinkulacija za kou občinu, bolnienu i t. d. komisionalnim putem obavila, bez da vinkulirana obveznica kod nje ostane i da ona kamate dizala bude, onda bi imala zaporka ovako glasiti: „Zinsen l. k. Staats-Haupt-Cassa, kgl. Steueramt, Zollamtne i t. d. in N. . . . . gegen Quittung des Gemeinde-Amtes, S-Verwaltung etc. in N.“

Verzeichniss

der zur Um- und Zusammenschreibung eingesendeten kroatischen (ungarischen) Grundentlastungs-Obligationen.

Der Landes- Cassa	Der Obligationen				Ausgleichszinsen				Anmerkung beziehungsweise neues Haftungsband
	%	Capital Numero	Datum	Coupons Talons	für die Zeit	im Betrage	Von Bis	Haben zu ersetzen zahlen	
247	1. Nro. 1856	10.000	—	Stjepan grof Erdödy	24				
249	"	5.000	—	Vladimir v. Nikolić	24				
5	749	"	1.000	Ljudevit v. Galif	24				
	3415	"	500	Agram. Metropol.-Kapitel	24				
	7214	"	100	Josip Turković	24				
Zusammen . .	16.600	—	Sage Sechszehn Tausend sechs hundert Gulden	120					

Opazka. Ovaj obrazec valja samo za zemljorazteretnice. Kamate od zemljorazteretnică lit. A. ne mogu se nigdje drugdje podignuti, nego samo kod zemljorazteretne blagajne dotične zemlje, zato se imadu namire na realiziranje s dopisom na iste od premii. U Zagrebu izplaćuje kamate od hrvat.-slavon. zemljorazteretica kraljevska državna glavna blagajna uz namiru dotične blagajne, moralne ili privatne osobe, i to kratkim putem bez kakvog dopisa. Gledje stavke, koja se tiče kamata, vidi opazku kod obrazca A.

一一

Verzeichniss

Über die von dem Unterzeichneten bei der k. Staats-Haupt-Cassa in Agram eingelegten Obligationen.

Zur Unifikation eingelegte Credits-Effeten										Ausgleichungs-Interesse				Hervorgehende Interessen			
Gattung %	Num- mer	Datum	Anzahl der	Nominalbetrag				Unifikations- beitrag				Betrag in Oest. W.				Anmerkung.	
				C.	in Oest. W.	in Talons	Coupons	Von	Bis zum Anlaßtag der neuen Obit.								
Einhaltung Staats-Nr. fremde	5	24.279	1. Juli 1882	—	—	—	—	—	—	10.000	—	—	—	—	—		
Zusammen . .				—	—	—	—	—	—	10.000	—	—	—	—	—		
Sage Zehn Tausend Gulden in Oest. W.																	

K. Kroat-Slav., Landes-Cassa za Agrarni sm...
erfolgten zu wollen.

Gleicher Gattung a 1000 d mit Coupons versehen,
geboten zu der Kündigung, und liefert 10 Stück Obligationen
liegt, wird hiermit das Bruschen gestellt, diese Obiti-
slava, Landes-Regerung vom .. ten Nro. welche bei-
auf Grand instruierten Verordnung über kreat-
erfolgten zu wollen.

Opazka. Ako se vinkulirana obveznica devinkulirati ima za to, da se ista glasom eesse na koje drugo ime
prenese; onda se ne će u stupiti "Anmerkung" na mjesto nje obveznicu s kuponi trazi, nego će se reci: "Auf Grund
i t. d. wird ersucht, diese Obligation zu devinkuliren, und auf den Namen von N. N. Fond etc. umschreiben zu
wollen".

Opazka. Ako se vinkulirana obveznica devinkulirati ima za to, da se ista glasom cesse na koje drugo ime prenese; onda se ne će u stupcu "Anmerkung" na mjesto nije obveznice s kuponi tražiti, nego će se reći: "Auf Grund i. t. d. wird erteucht, diese Obligation zu devinkulieren, und auf den Namen von N. N. Fond etc. umschreiben zu wollen".

Obraz C.*

Cession.

Die Obligation der Staats-Notenrente etc. Nro. . . . . ddto.

per fl. lautend auf den Namen (naznači kako u obveznici glasi) wird wegen Freischreibung in das Eigenthum der k. k. Staatsschuldenkassa in Wien abgetreten.

N. am ten 18

L. S. Vertretung der Gemeinde etc.

Opazka. Ako se vinkulirana obveznica devinkulirati i na ime druge zaklade moralne ili privatne osobe prepisati ima, onda glasi cessija:

wird wegen Umschreibung auf den Namen: N. N. Fond etc. in das Eigenthum etc.

K. k. Direction der Staatsschuld

Exhib. broj: 4262.
1888.

Nro. 2237.

Note

Auf die dortseitige an die k. k. Staatsschuldenkassa gerichtete von derselben anher vorgelegte Anfrage vom 27. April 1888 Z. 3760 wird Folgendes bekannt gegeben:

Im Sinne der Kundmachung des k. k. Finanz-Ministeriums vom 4. September 1872 (R. G. Bl. Nro. 136) ist bei Frei- beziehungweise Umschreibung von Obligationen der einheitlichen Staatsschuld, wenn solche auf autonome politische Körperschaften (Länder, Gemeinden) auf Kirchen oder Stiftungen lauten, die Cession der kompetenten Vertreter jener Kirchenschaften, Kirche, Stiftung, auf der ihr gehörigen Obligation selbst aufzutragen, das Siegel beizudrücken, und überdiess auch die Zustimmung der Tutelarbehörde — soweit eine solche erforderlich ist, beizubringen.

Bei Frei- oder Umschreibung von derartigen Obligationen, welche auf Namen lauten, ist der legalisirte Giro der auf den Obligationen intestirten Eigenthümer nach Umständen die urkundliche Nachweisung des Eigenthumstüberganges an den Frei- oder Umschreibungsverwerber erforderlich, (Kundmachung des k. k. Finanz-Ministeriums von 6. März 1869, R. G. Bl. Nro. 29).

Der legalisirte Giro der auf den Obligationen intestirten Eigenthümer ist jedoch nicht nöthig: — wenn es sich um Devinkulirung von — zu öffentlichen Zwecken (Cautionen) vinkulirten Obligationen handelt, der Kautionsant zugleich der Eigenthümer der zu devinkulirenden Obligation, nach deren Intestation und dem Stande des Creditbuches ist, ans der Devinkulirungsbewilligung der hiezu kompetenten Behörde ausdrücklich zu entnehmen ist, dass die Devinkulirung über das Ansuchen des Kautionsanten selbst bewilligt wurde, und wenn die Vorname der Devinkulirung innerhalb der Frist von 6 Monaten vom Datum der Devinkulirungsbewilligung beansprucht wird (F. M. Kundmachung vom 4. September 1872, R. G. B. Nro. 136).

* Obrazac C. uvrstismo iza obrazca D. sbog simetrije glede popunjena kolumna.

Renten-Obligationen, welche als Militär-Heiratscautionen gebunden sind, müssen, wenn sie nicht wieder auf den Namen des angeschriebenen Eigenthümers (mit Hinweglassung des Kautionsbandes) sondern auf einen andern Namen umgeschrieben, oder in Obligationen auf Ueberbringer umgewechselt werden sollen, entweder mit dem legalisierten Giro des angeschriebenen Eigenthümers versehen, oder mit der urkundlichen Nachweisung des Eigenthums-Ueberganges an den Um- oder Freischreibungswerber belegt sein. (Kundmachung des k. k. Finanz-M. vom 25. September 1883 R. G. Bl. Nro. 154.)

Wien, am 10. Mai 1888.

Klamingen m. p.

An

die loblische k. kroat.-slavon. Landes-Cassa in Agram.

Potvrda II.*

počam od 1. lipnja, do konca rujna t. g. uplaćene članarine za tekuću godinu 1889.

Članovi podupirajući uplatiše: Ravnateljstvo vlastel. Pakrac 10 for. — Burgstaller Lujo 10 for. — Ukupno 20 for.

Članovi I. razreda uplatiše: Anderka J. ml. 7 for. — Arčanin M. 5 for. — Barlović J. 5 for. — Belja J. 5 for. — Ciganović G. 5 for. — Čordašić F. 5 for. — Dobijaš E. 5 for. — Donadini I. 5 for. — Guteša L. 2 for. 50 novč. — Horvath G. 5 for. — Hajek B. 5 for. — Helebrandt J. 5 for. — Harer I. 5 for. — Jekić J. 5 for. — Kajganović M. 5 for. — Kadlecik D. 5 for. — Kaufmann B. 5 for. — Kovačina M. 5 for. — Laksar D. 5 for. — Mark A. 5 for. — Malnar J. 5 for. — Marković D. 2 for. 50 novč. — Močan M. 5 for. — Odžič I. 5 for. — Puk M. 5 for. — Pilz V. 5 for. — Patzak A. 5 for. — Pibernik S. 5 for. — Renner A. 5 for. — Resz A. 5 for. — Slanec F. 5 for. — Škorić M. 6 for. — Stielfried bar. 5 for. — Schütz S. 5 for. — Slapničar E. 5 for. — Stein L. 5 for. — Tölg V. 5 for. — Vac G. 2 for. 50 novč. — Vuković P. 2 for. — Žerdik L. 7 for. — Zobundjija M. 5 for. — Ukupno 199 for. 50 novč.

Članovi II. razreda uplatiše: Schäfer J. 2 for. — Šiptarić S. 2 for. — Katanić I. 2 for. — Mrazović F. 2 for. — Perović M. 2 for. — Kovačević M. 2 for. — Filipović F. 2 for. — Vugrinović J. 2 for. — Humljan M. 3 for. — Terputec J. 3 for. — Predragović A. 2 for. — Oršanić M. 2 for. — Galogaža M. 2 for. — Ljevačić A. 2 for. — Turk N. 2 for. — Nahak A. 2 for. — Bazianec G. 1 for. — Betlehem G. 1 for. — Hanžeković N. 2 for. — Hunjata M. 2 for. — Matijašević N. 2 for. — Petrović T. 2 for. — Popović G. 1 for. — Prelac A. 2 for. — Vujčić N. 1 for. — Malčić V. 3 for. — Baričević I. 2 for. — Momčilović A. 2 for. — Hodak J. 2 for. — Kosanović M. 2 for. — Sabljak M. 2 for. — Vuković J. 2 for. — Kalember D. 2 for. — Bosnić S. 2 for. — Radujković J. 1 for. — Boroević G. 3 for. — Branković G. 3 for. — Deanović J. 3. for. — Dabić J. 3 for. — Eiđ S. 3 for. — Gnijatović F. 3 for. — Maglić J. 3 for. — Marić M. 3 for. — Marković S. 3 for. — Perenčević P. 3 for. — Selanec I. 3 for. — Rendulić A. 2 for. — Gašparović D. 2 for. — Dokmanović R. 2 for. — Dokmanović M. 2 for. — Komadina J. 2 for. — Turković P. 2 for. — Grba J. 2 for. — Hodak J. 2 for. — Livada S. 2 for. — Ogrizović S. 2 for. — Prica M. 2 for. — Čorak M. 2 for. — Čorak J. 2 for. — Radić J. 2 for. — Prica J. 2 for. — Marković M. 2 for.

* Vidi „Šumarski list“ broj VI. o. g. strana 282.—284.

— Ivelić M. 1 for. — Lalić M. 1 for. — Čuić M. 1 for. — Vukmirović J. 1 for.
— Vukadinović M. 2 for. — Alković M. 1 for. — Kovačić A. 2 for. — Grozdanić
M. 2 for. — Vasić J. 2 for. — Miličević P. 2 for. — Beljinac P. 2 for. — Lučić
P. 2 for. — Gavrić U. 2 for. — Stanojević M. 2 for. — Popović Ž. 2 for. —
Delić D. 2 for. — Mijušković A. 2 for. — Plavić S. 2 for. — Mavrenović V. 2
for. — Banovčanin A. 2 for. — Suvaković S. 2 for. — Cimeša J. 2 for. — Vin-
cetić B. 2 for. — Manojlović 2 for. — Višnić 2 for. — Delić V. 2 for. — Aleksić
D. 2 for. — Anić J. 2 for. — Budislavljević N. 2 for. — Devčić D. 2 for. —
Dubravčić J. 2 for. — Gomerčić J. 2 for. — Grozdanić S. 2 for. — Lukšić P. 2
for. — Malčić J. 2 for. — Oršanić D. 2 for. — Rukavina P. 2 for. — Samardžija
M. 2 for. — Šimatočić P. 2 for. — Stojanović 3 for. — Radošević J. 1 for. —
Braković J. 2 for. — Čorak N. 2 for. — Ćudić M. 2 for. — Hećimović M. 2 for.
Janjatović S. 2 for. — Klobočar J. 2 for. — Nikšić N. 2 for. — Šimunić P. 2 for.
Vlaisavljević J. 2. for. — Žiljar M. 2 for. — Kovačić P. 2 for. — Ananić M. 3
for. — Župančić F. 3 for. — Ukupno 238 for.

Unišlo je dakle sveukupno, od 1. lipnja do 1. listopada t. g. 457 for. 50 novč.,
a pribrojiv k tomu jur u izkazu prvom potvrđenih 1483 for. 20 novč., unišlo je na
račun ovogodišnje članarine do 1. listopada, sveukupno 1940 for. 70 novč.

U Zagrebu, 1. listopada 1889.

Predsjedništvo hrv. slav. šumarskog društva.

M. Durst, predsjednik.

Fr. Ž. Kesterčanek, tajnik.

Ponuda.

Hrastovoga žira, dobre kakvoće, za sadnju od lužnjaka, kitnjaka i
gradjana iz slavonskih šuma, nudja na prodaju „Karl Planer“ u Sisku.

Oglas.

Ovim se dojavljuje svim onim, koji pravo imaju na kakovu podporu iz pripomočne
zaklade našega društva, da u smislu § 29. družvenih pravila odmah podnesu
svoje obrazložene molbenice za podporu na „predsjedništvo hrv.-slav. šumarskoga
društva u Zagrebu“.

Zagreb, 1. studenoga 1889.

Predsjedništvo.

Dopisnica uredništva.

P. n. gg. J. S. u Surčinu, D. N. u Dvoru: Vaše članke primismo, ter po mo-
gućnosti uvrstimo, daljne će slediti u budućem broju; J. M. u Varaždinu: Vaš sastavak
priobčimo još u ovom broju lista, jer nam je baš sgodno prispiio. P. B. u Mitrovici:
Hvala liepa, što nas se sjetiste, izvolite nam „obećano“ pripislati, da možemo isto
pravodobno za list upotrebiti budućega tečaja. Gg. stručari, suradnici i prijatelji našega
lista! Sjetite se dogodice, da imamo družveni organ i da moramo zajednički raditi!
Uredništvo.

